

GRIB SKOV

YNGLEFUGLE 2023

**Af Per Ekberg, Caretakeransvarlig for Grib Skov,
Henrik Høigaard og Luise Ekberg.**

Hvepsevåge på udkig efter hvepse. Grib Skov 2023. Foto Per Ekberg

Indholdsfortegnelse

Ynglesæsonen 2023 - Sammenfatning	4
Indledning.....	6
Metode	6
Ny systematisk fugleorden	7
Læsevejledning	7
En beskrivelse af ynglesæsonen i 2023.....	8
Vejret i ynglesæsonen 2023.....	8
Særlige forhold vedrørende fouragering	8
Forhold vedrørende naturtilstanden i Grib Skov	8
Forstyrrelser som følge af skovning	9
Forstyrrelser som følge af publikumsaktiviteter	10
Resultat for året 2023	15
EU Natura 2000, Bilag 1 arter i 2023.....	15
Plettet Rørvagtel.....	15
Fiskeørn	15
Hvepsevåge.....	17
Rørhøg	18
Havørn	18
Rød Glente.....	19
Sortspætte	19
Isfugl	21
Rødrygget Tornskade.....	21
Hedelærke	22
Fokusarter	23
Krikand.....	23
Huldue	23
Vibe.....	23
Dobbeltbekkasin.....	24
Svaleklire.....	24
Spurvehøg.....	25
Duehøg	25
Musvåge	25

Vendehals	26
Lille Flagspætte	27
Rødtoppet Fuglekonge	29
Korttået Træløber	29
Broget Fluesnapper	29
Registreringer af andre udvalgte ynglefugle	31
Grågås	31
Knarand	31
Lille Lappedykker	31
Gråstrubet Lappedykker	31
Stor Flagspætte	31
Ravn	32
Gulbug	32
Skovsanger	32
Løvsanger	33
Spætmejse	33
Stær	33
Grå Fluesnapper	34
Rødstjert	34
Bynkefugl	34
Misteldrossel	35
Skovpiber	35
Kernebider	35
Dompap	35
Tornirisk	36
Lille Korsnæb	36
Grønsisken	36
Gulspurv	36
Fåtalige ynglefugle og arter, som er iagttaget i yngletiden	36
Trane	36
Sortstrubet Bynkefugl:	36
Bjergvipstjert:	36

Ynglesæsonen 2023 - Sammenfatning

Caretakergruppe Grib Skov under Dansk Ornitologisk Forening har registreret og optalt Grib Skovs fugle siden 2004. Det er hermed 20. år i træk, at fuglene er optalt.

I 2023 blev der i alt registreret 104 forskellige ynglefuglearter inden for fuglebeskyttelsesområdet F108 Grib Skov. 48 af disse arter er optalt og behandlet i denne rapport. Det gælder bl.a. for 18 truede fuglearter (Rødlisten: CR, EN og VU) og for fire arter, der er registreret som næsten truede (Rødlisten: NT).

Optællingen viste, at antallet af ynglepar i 2023 set i forhold til i 2022 steg med mere end 10 % for knapt en tredjedel af de optalte arter. Særligt for Vende-hals var 2023 igen et usædvanligt fint år med det højeste antal ynglepar, siden registreringerne startede. 2023 blev også året, hvor Sortstrubet Bynkefugl for første gang siden registreringernes start ynglede i Grib Skov. For en anden tredjedel af de optalte arter var antallet af ynglepar omvendt faldende med mere end 10 % færre ynglepar end i 2022. Hedelærke og Isfugl blev slet ikke registreret sikkert ynglende i Grib Skov i 2023, og antallet af ynglende Rødtoppet Fuglekonge blev omtrent halveret. Udviklingen i antallet af ynglepar for de resterende arter var stabil med en afvigelse på op til +/- 10 % i forhold til 2022. Med hensyn til en vurdering af udviklingen i antallet af ynglepar over en længere årrække henvises til afsnittene om de enkelte arter nedenfor.

10 af fuglearterne indgår som udpegningsarter i Natura 2000/Fuglebeskyttelsesområdet Grib Skov, hvilket indebærer, at der i Grib Skov skal tages særlige hensyn til deres behov for egnede yngleområder. Af disse 10 arter havde kun Havørn og Sortspætte en god ynglesæson målt på antal ynglepar, mens Hvepsevåge, Rørhøg og Rødrygget Tornskade fastholdt niveauet fra 2022. Til gengæld var 2023 målt på ynglesucces ikke et godt år for Hvepsevåge, Rørhøg og Sortspætte, og antallet af ynglepar af Rødrygget Tornskade i 2023 var på et lavt niveau set over en længere årrække.

For de sidste fem arter, Fiskeørn, Rød Glente, Plettet Rørvagtel, Isfugl og Hedelærke var der færre – eller slet ingen – ynglepar i 2023. Særligt Hedelærke havde som nævnt en markant nedgang fra 7 ynglepar i 2022 til 0 i 2023, men heller ikke Isfugl og Plettet Rørvagtel blev konstateret sikkert ynglende i 2023. Årets resultat for udpegningsarterne set i sammenhæng med de senere års resultater indikerer således, at der fortsat er et behov for sikring af bedre levevilkår for disse arter i Grib Skov.

Det kan være vanskeligt ud fra et enkelt års registreringer entydigt at dokumentere, hvad der påvirker ynglefuglene, men når oplysninger om antal ynglepar og parrenes ynglesucces kombineres med viden om vejrforhold, arealforvaltning og rekreative aktiviteter mv., er det dog muligt at tegne et billede heraf.

Vejret har en naturlig betydning for ynglefuglenes muligheder for at fouragere og dermed skaffe føde nok til dem selv og deres kuld. Ynglesæsonen 2023 startede meget koldt og vådt, men vejret blev efterfølgende mildere og meget tørt – kun 5,6 mm nedbør i maj måned. Tørken fortsatte ind i juni måned, men så slog vejret om. Juli og august måneder blev meget våde med en lokal nedbør på henholdsvis 129,8 og 217,1 mm. Arter som Svaleklire og Krikand, der er afhængige af våde skovmoser, blev påvirket negativt af det meget tørre forår, mens ynglesuccessen for arter som fx Hvepsevågen, der yngler relativt sent på sæsonen, blev påvirket af det meget regnfulde vejr i juli og august måneder.

Med hensyn til fourageringsmulighederne tydede vores iagttagelser på, at 2023 var et år med en gennemsnitlig bestand af fx mus og stålorme, mens antallet af hugorme og snoge var lavt. Blandt

insekterne blev der observeret mange skovskarnbasser og træbukke. Særligt mængden af mus har erfaringsmæssigt betydning for ynglesuccessen blandt skovens musvåger.

Skovens anvendelse har ligeledes betydning for ynglefuglene. Efter den politiske beslutning om at udlægge stort set hele Grib Skov til urørt skov er et af de tre oprindelige formål med skoven – træproduktionen – begyndt at blive trukket ud af ligningen. I ynglesæsonen 2023 har der således ikke været gennemført nævneværdige skovningsaktiviteter i Grib Skov.

Dermed er der to formål tilbage - benyttelse af skoven til rekreative formål og naturbeskyttelse. Disse to formål er i lovgivningen ligestillede, men i praksis synes den rekreative benyttelse at have forrang i Naturstyrelsens forvaltning.

I ynglesæsonen 2023 godkendte Naturstyrelsen afholdelsen af flere større organiserede aktiviteter i skoven, som fx cykelløb og sjællandsmesterskaberne i orienteringsløb.

Desuden bemærkede vi en omfattende benyttelse af de mange ikke-godkendte MTB-spor, der efterhånden er i skoven. Hertil sås en bekymrende udvikling, hvor MTB-kørere er begyndt at etablere nye spor og at fjerne tilgroning fra de gamle. Dette betyder dels, at der kommer endnu flere MTB-kørere, dels at de områder i skoven, hvor der er en afstand på fx 100 meter til nærmeste sti eller skovvej, bliver færre og mindre. Konsekvensen er, at det bliver stadigt mere vanskeligt for fuglene at finde uforstyrrede redeområder. Dette er ikke mindst et problem for rovfuglene, der er særligt følsomme over for forstyrrelser, og hvor ynglesuccessen for bl.a. Hvepsevåge, Musvåge og Duehøg sandsynligvis blev påvirket negativt af forstyrrelser i 2023.

Endelig ses en stigende interesse for vildmarksturisme i Grib Skov, hvilket har medført, at vi løbende observerer et stort antal uautoriserede bål- og lejrpladser – ofte i de tilbageværende uforstyrrede områder af skoven. I ynglesæsonen 2023 fandt vi således – uden af lede specifikt efter dem - 21 nye pladser. Disse pladser bidrog til forstyrrelser for bl.a. fuglene i deres yngle- og/eller fourageringsområder.

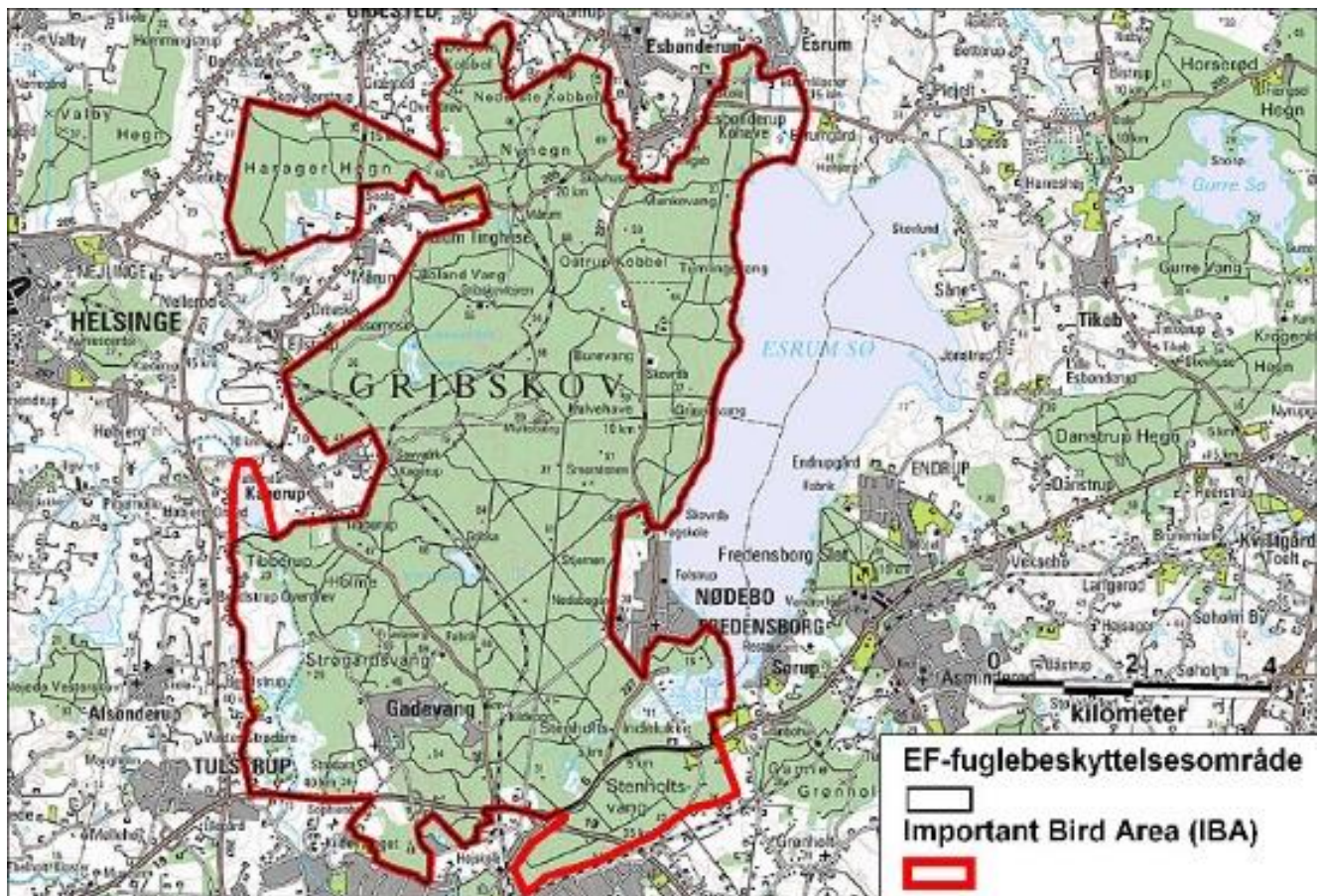
På den baggrund vil initiativer fra Naturstyrelsen til at dæmme op for de ikke-lovlige MTB- og vildmarksaktiviteter i skoven være til stor gavn for naturen og dyrelivet.

Grib Skov består af en række forskellige biotoptyper, og netop denne mangfoldighed er med at skabe levestruktur for de 104 fuglearter, som vi registrerede i 2023. Det er særligt den markante rydning af - og udtynding i – rødgrankulturer og tendensen til udtørring af vådområder kombineret med øget tilgroning af såvel de våde som tørre lysåbne områder i skoven, der har haft negativ indflydelse på en række ynglefugle, mens fx etableringen af nye mere lysåbne skovområder – fx ung egeskov med forholdsvis lav græsvegetation i bunden – omvendt giver nye ynglemuligheder for bl.a. Skovpiber. Ligesom nogle arter – som Gulbug og Løvsanger - tiltrækkes af de områder, der bliver tilgroet med navnlig tæt birkeskov. Det illustrerer kompleksiteten i naturforvaltningen, hvor de enkelte arters krav til ynglebiodiveritet ofte kan være modsatrettede.

Indledning

Registrering og optælling af Grib Skovs fugle startede i 2004. Det er hermed 20. år i træk, at fuglene er optalt i Grib Skov. I år er der registreret 104 ynglefuglearter indenfor Fuglebeskyttelsesområdet F108 Grib Skov, og 48 af dem er registreret og behandlet i denne rapport.

Nedenfor ses afgrænsningen af området, hvori registreringerne er foregået.

Figur 1 Oversigt over Fuglebeskyttelsesområdet F108

Metode

Registreringen og optællingen af Grib Skovs fugle kører stadig videre efter samme metode, som har været brugt fra starten i 2004.

Der er i rapporten skelnet mellem **Bilag 1 udpegningsarter** under EU Natura 2000, **fokuserter**, som er blevet vurderet vigtige nøglearter i skoven, som vi udfører registrering af hvert år, og **øvrige arter**, som vi ikke årligt følger, men jævnligt udfører optælling af, samt fåtallige ynglefugle og arter, som er iagttaget i yngleperioden. Det vil sige, at vi har opdelt arterne i 4 forskellige kategorier.

Bilag 1 arter og fokusarter er optalt ensartet og efter samme metode gennem alle årene. Det vil sige, at hele skoven er målrettet gennemgået og som regel flere gange og på de strategisk rigtige tidspunkter af året i forhold til, hvornår det er lettest at registrere de enkelte ynglefugle.

For rovfuglenes vedkommende er alle reder så vidt muligt fundet og dermed registreret som sikre ynglepar. De øvrige Bilag 1 arter er registreret efter kriterierne for sikre, sandsynlige og mulige ynglefund ifølge den monitoringsvejledning, som DOF udarbejdede i forbindelse med Caretakerprojektet 2004-2013.

Andre udvalgte ynglefugle er ikke optalt målrettet, og derfor kan der være en vis usikkerhed i antal. Nogle af dem er registreret i forbindelse med andre registreringer. De talrige arter er vurderet ud fra optællinger i egnede habitater og er herefter bestandsvurderet i forhold til resten af skoven ved at gange antallet med lignende habitater i skoven.

Ny systematisk fugleorden

Flere vil nok bemærke, at fuglearterne i indholdsfortegnelsen nu står i en ny rækkefølge i forhold til tidligere og i forhold til den systematik, de har været noteret i igennem mange år begyndende med lommer og lappedykkere.

Det har i mange år været klart, at denne rækkefølge videnskabeligt set var helt forkert. Den klassiske systematik byggede på sammenligninger af fuglene med hensyn til ydre udseende og indre anatomi, men med de nye avancerede analyser af fuglenes arvemateriale (DNA) har man fundet ud af, at fuglene ikke er forbundet med hinanden på den måde, vi troede. Derfor er der nu lavet helt om på systematikken.

Et eksempel på denne nye viden er, at Rødhals og Rødstjert, som tidligere hørte til jorddroslerne, nu hører til fluesnapperfamilien.

Vi har derfor besluttet, at fuglene i denne rapport skal sorteres efter den nye systematiske orden.

Læsevejledning

Tallene – f.eks. 22-26 yp. (ynglepar) for Krikand. Første tal angiver, at der er 22 sikre eller sandsynlige ynglepar. Andet tal angiver, at der herudover er 4 mulige par, hvilket giver 26 ynglepar i alt.

Sikre og sandsynlige ynglepar baseres på sikre indikationer på yngel såsom territoriesang, parringsadfærd, rede og udfløjne unger.

Mulige ynglepar baseres på fugles forekomst i et område i yngletiden uden, at der er fundet sandsynlige eller sikre indikationer på yngel såsom territoriesang, parringsadfærd, rede og udfløjne unger.

Tal i parentes angiver yngleresultatet i 2022.

En beskrivelse af ynglesæsonen i 2023

Ynglesæsonen 2023 i Grib Skov forløb som alle tidligere ynglesæsoner inden for de rammer, som vejret, fourageringsmulighederne og de øvrige anvendelser af skoven sætter. Det er derfor relevant indledningsvist at tegne det generelle billede af ynglesæsonen, inden resultaterne af registreringerne af de enkelte optalte arter præsenteres.

Vejret i ynglesæsonen 2023

Vejret har betydning for ynglefuglenes muligheder for at fouragere og dermed skaffe føde nok til dem selv og deres kuld. I 2022 startede ynglesæsonen meget koldt i marts og april og stort set uden nedbør i marts, mens den set i forhold til perioden 2013-2022 sluttede med en gennemsnitlig middeltemperatur og nedbørsmængde i maj måned. Sammenlignet hermed var marts 2023 også kold med den næstlaveste middeltemperatur i perioden 2014 – 2023, men samtidig meget våd med den næsthøjeste nedbørsmængde og de fleste døgn med regn (21 døgn). Regnen fortsatte noget ind i april måned, men så slog vejret om. Middeltemperaturen for april og maj lå på gennemsnittet for 10-årsperioden, og regnen stoppede. Faktisk var maj 2023 den maj måned med mindst nedbør i perioden (5,6 mm). En sammenligning af vejret i marts, april og maj måneder 2023 med vejret i samme måneder i årene 2014 til 2022 (Kilde: DMI's vejrarkiv) viser således følgende:

- Næstlaveste middeltemperatur i marts
- Middeltemperatur omkring median i april og maj
- Frostdøgn i marts og april i øvre kvartil
- Næsthøjeste nedbørsmængde i marts og flest døgn med regn
- Nedbørsmængde omkring median i april, men næstlaveste antal døgn med nedbør
- Laveste nedbørsmængde og antal nedbørsdøgn i maj

Det var således igen en kold – og i år også våd - start på ynglesæsonen, hvor vejret dog efterfølgende blev mildere og meget tørt. Tørken fortsatte ind i juni måned, men så slog vejret om. Juli og august måneder blev meget våde med en lokal nedbør på henholdsvis 129,8 og 217,1 mm. I 2022 kom der fx kun henholdsvis 46,7 og 58,4 mm nedbør i juli og august måneder.

Særlige forhold vedrørende fouragering

Med hensyn til fourageringsmulighederne tydede vores iagttagelser på, at 2023 var et år med en gennemsnitlig bestand af fx mus og stålorme, mens antallet af hugorme og snoge var lavt. Blandt insekterne blev der i 2023 observeret mange skovskarnbasser og træbukke. Særligt mængden af mus har erfaringsmæssigt betydning for ynglesuccessen blandt skovens musvåger.

Forhold vedrørende naturtilstanden i Grib Skov

Grib Skov består for ca. to tredjedele vedkommende af løvskov med bøg som den dominerende træart. Nåletræ udgør således kun en mindre del af skovarealet. Alligevel arbejder Naturstyrelsen tilsyneladende på at reducere arealet af især rødgran i Grib Skov. Alene i det kommende naturnatiparkområde er der lagt op til en reduktion på næsten 20 pct. Det er bekymrende i forhold til en række ynglefugle, da rødgranområderne er helt afgørende for såvel en række trækfugle, der yngler i skoven, som for de standfuglearter, der både yngler og overvintrer i skoven. Vores optællinger har således vist, at det er i de centrale dele af Grib Skov, hvor der i særdeleshed findes en

mosaik af betydende arealer med nåletræ kombineret med arealer med løvtræ og moser mv., at der er et rigt fugleliv, mens fuglelivet i den vestlige og østlige del af skoven, hvor der primært er arealer med bøgetræ, er væsentligt mere beskedent. Rødtoppet Fuglekonge oplevede fx en markant tilbagegang i 2023, der – ud over den meget kolde start på ynglesæsonen – formentligt var forårsaget af bl.a. den markante fjernelse eller udtynding af rødgranområder i skoven. Tilsvarende sås en klar præference for områder med nærhed til større rødgrankulturer hos fx Sortspætte og Stor Flagspætte.

Omvendt skaber etableringen af mere lysåbne skovområder – fx ung egeskov med forholdsvis lav græsvegetation i bunden - nye ynglemuligheder for arter som Skovpiber.

Fugle, som er knyttet til skovens søer og moser, har over de senere år draget nytte af de flere våde områder i skoven, der er skabt gennem lukning af drængrøfter mv. Disse arters ynglesucces blev dog i 2023 påvirket af den langvarige tørkeperiode i april til juni måned. Stort set alle de arter af ynglefugle, der er knyttet til søer og moser i skoven som fx Krikand, Knarand, Lille Lappedykker, Grågåås og Svaleklire, havde således i 2023 enten et lavere antal ynglepar og/eller mindre ynglesucces end i 2022. Udover tørken i 2023 var de våde områder i skoven også mere generelt påvirket af, at grundvandsstanden er faldet med mere end 5 meter siden 1970'erne, hvilket på trods af de lukkede dræn har gjort moseområderne mere tørre, og i forlængelse heraf medført en øget tilgroning.

Tilgroning er også et problem i forhold til de tørre lysåbne områder i skoven, herunder skovrydninger og enge mv. Vegetationen bliver højere og tættere end tidligere, hvilket formentligt skyldes mere luftbåret kvælstof kombineret med et mildere klima.

Det påvirker arter som Hedelærke, hvor der som nævnt slet ikke blev registreret sikre ynglepar i 2023, og Rødrygget Tornskade. I 14 områder i skoven var der i 2023 udsat heste og kvæg til at forsøge at holde tilgroningen i ave. Dette var dog ikke en ubetinget succes. Vi kunne således konstatere, at antallet af ynglende tornskader i de områder, hvor der foregik afgræsning med heste, også blev mindsket eller helt reduceret til nul. Omvendt så situationen bedre ud for tornskaderne i de områder, der blev afgræsset af kvæg. Det vil være relevant at få undersøgt årsagerne hertil med henblik på at sikre den mest hensigtsmæssige anvendelse af store græssere i skoven.

Samtidig synes Gulbug at være blevet en fast ynglefugl på de store rydninger/lysninger med tæt tilgroning af birk, som netop er dens foretrukne ynglebiotop i Grib Skov. Dette illustrerer kompleksiteten i naturforvaltningen, hvor de enkelte arters krav til ynglebiotoper ofte kan være modsatrettede.

Forstyrrelser som følge af skovning

I ynglesæsonen 2023 har der ikke været gennemført nævneværdige skovningsaktiviteter i Grib Skov. I modsætning til 2022, hvor Naturstyrelsen gennemførte meget omfattende skovningsaktiviteter i ynglesæsonen, der havde markant negative konsekvenser for ynglefuglene, forløb ynglesæsonen 2023 således uden forstyrrelser fra skovdriften.

Forstyrrelser som følge af publikumsaktiviteter

Grib Skov er kendetegnet ved, at den benyttes af mange mennesker til såvel organiserede som uorganiserede friluftaktiviteter såsom orienteringsløb, ridning, hundeslæde- og mountainbikekørsel samt diverse natur- og oplevelsesture. De mange skovgæster medfører i sig selv uundgåeligt et pres på naturen.

Det er vores oplevelse, at mange mennesker fejlagtigt tror, at fuglene kun yngler i buskads eller højt oppe i træerne i skoven. Den vildfarelse vil vi gerne korrigere.

Blandt fuglene findes der trækronerugere, buskrugere, hulrugere og jordrugere. Det er især de sidstnævnte, vi her vil sætte fokus på, da de er sårbare overfor den frie fladefærd på en anden måde end de øvrige.

I Grib Skov er mere end 25 af de arter, der yngler i skoven, jordrugere, og mange af dem er helt almindelige fx Rødhals, Løvsanger og Gransanger. Jordrugere er meget sårbare overfor prædation (æg/unger bliver taget af fx ræv, rovfugl, kragefugl), fordi de ikke er så godt beskyttet som fx hulrugende fugles æg/unger. Reden kan ligge i et hulrum i jorden, ved en trærod, i en græstue, eller bare direkte på jorden mellem blade og godt camoufleret. Derfor har jordrugende småfugle det sådan, at når de forlader deres rede for at søge føde, eller når partnerne laver rugeskift, så lister de forsigtigt afsted og flyver op et andet sted, end der hvor reden er, for ikke at afsløre reden for uvedkommende.

Når en jordrugende fugl bliver skræmt af reden, flyver den imidlertid direkte op fra reden for at beskytte sig selv. Men det er meget afslørende, hvis en prædator (ræv, rovfugl...) følger med og overværer optrinet, og så er risikoen for, at reden bliver tømt meget stor.

Derfor er det umådeligt vigtigt, at fuglene får fred og ro for unødvendige menneskelige forstyrrelser, så de kan yngle i fred og ro. Vi er i den forbindelse opmærksomme på, at vi principielt set også selv kan risikere at forstyrre i forbindelse med vores registreringer af ynglefuglene. Registreringerne tilrettelægges og gennemføres derfor, så denne risiko bliver mindst mulig, og dermed forhåbentligt opvejes af, at den viden vi indsamler og formidler om ynglefuglene er med til at beskytte dem i et større perspektiv.

Fotos nedenfor (figur 2), er taget gennem 20 års registreringer og ved tilfældig opdagelse af reden. Fotoet er taget hurtigt, og fotografen er listet væk med det samme efterfølgende. Herudover er de taget på afstand og siden zoomet ind i redigeringen, som man også kan se, da de to nederste er de samme, bare zoomet.

Figur 2 Eksempler på reder på jorden: Skovsanger, Rødhals, Skovsneppe, Krikand og Grågå.

I ynglesæsonen 2023 godkendte Naturstyrelsen afholdelsen af flere større organiserede aktiviteter i skoven. Som led i registreringen af ynglefugle bemærkede vi følgende store arrangementer i Grib Skov:

- 31. marts – 16. juni 2023. FIF Hillerød Orientering havde opstillet et stort antal faste poster.
- 26. marts 2023. Cykelløb med fire afdelinger for Gravelbikes og Mountainbikes (MTB).
- 23. - 25. maj 2023. Nordiske Mesterskaber for politihunde.
- 10. – 11. juni 2023. FIF Hillerød Orienterings sommerweekend med bl.a. afvikling af sjællandsmesterskaberne i orienteringsløb.

Udover de godkendte organiserede aktiviteter er der et betydeligt pres på naturen fra navnlig MTB-kørere og "vildmarksturister". I ynglesæsonen 2023 bemærkede vi således en omfattende benyttelse af de mange ikke-godkendte MTB-spor, der efterhånden er i skoven. Hertil kom, at flere MTB-kørere er begyndt at etablere nye spor og vedligeholde gamle ved at beskære/afbrække buske og grene, save eller hugge vindfælder over, så de ikke spærrer for kørslen, bygge broer og overkørsler samt markere spor gennem terrænet. Dette betyder dels, at der kommer endnu flere

Faktaboks 1. Regler for cykling i statsskovene

"Reglerne for cykling i de danske skove er fastsat i naturbeskyttelsesloven.

Ifølge loven må du gerne cykle på skovveje og skovstier, der er menneskeskabte og samtidig fremtræder egnede til cykling med en almindelig cykel.

Du må derfor ikke cykle, hverken på en almindelig cykel, MTB eller andre cykler, i skovbunden, på fortidsminder, på dyreveksler, i klitter eller på stendiger og lignende. Du må heller ikke lave dine egne MTB-spor i skoven."

På den baggrund har Naturstyrelsen opstillet et såkaldt MTB-kodeks, hvoraf bl.a. følgende fremgår:

"Kør hvor du må

- I naturen må du kun cykle på veje og stier.
- Undgå at køre på afmærkede ridestier, vandreruter o.l. uden for skovvejene.
- Kør ikke på fortidsminder, gravhøje, diger og trapper."

Kilde: Naturstyrelsen. <https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/aktiviteter/mountainbike/>

MTB-kørere, dels at de områder i skoven, hvor der er en afstand på fx 100 meter til nærmeste sti eller skovvej, bliver færre og mindre. Konsekvensen er, at det bliver stadigt mere vanskeligt for fuglene at finde uforstyrrede redeområder. Dette er ikke mindst et problem for rovfuglene, jf. også bl.a. Meltofte H.: Plads til alle i en rig natur – både sunde rekreative aktiviteter, herlige naturoplevelser og følsomme arter. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 117. årgang, nr. 1, 2023.

Det er ekstra beklageligt, da der er tale om forstyrrelser fra aktiviteter, som ikke er lovlige, jf. faktaboks 1 ovenfor, og som derfor i vidt omfang burde kunne undgås.

Det vil derfor være en gevinst for naturen og fuglene, hvis Naturstyrelsen prioriterede initiativer til at sikre overholdelsen af reglerne for cykling i Grib Skov – fx i form af information om reglerne for cykling og ved at skride ind over for de ulovlige aktiviteter.

Herudover ses en stigende interesse for vildmarksturisme i Grib Skov, hvilket har medført, at vi løbende observerer et stort antal uautoriserede bål- og lejrpladser – ofte i de tilbageværende

uforstyrrede områder af skoven. I ynglesæsonen 2023 fandt vi således – uden af lede specifikt efter dem - 21 nye pladser. Disse aktiviteter bidrog til forstyrrelser for fuglene i deres yngle- og/eller fourageringsområder.

Det er vanskeligt at vurdere den konkrete betydning af aktiviteterne og forstyrrelserne for ynglefuglene, da vi i sagens natur kun kan registrere det, som vi selv ser, når vi er i skoven, og det er i mange tilfælde alene spor efter aktiviteterne. På baggrund af observationer af Fiskeørnereden i Vandmosen i Grib Skov via navnlig det opstillede webkamera ved reden er det dog muligt at give et indtryk af omfanget af forstyrrende aktiviteter. I ynglesæsonen 2023 blev der således registreret 17 episoder, hvor Fiskeørnene forlod deres rede på grund af forstyrrelser i form af teltning, kørsel og larmende skovgæster (Kilde: Ekberg, L. og P. Ekberg: Forstyrrelser og konsekvenser for rovfugle i Nordsjælland. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 117. årgang, nr. 3, 2023).

Med til dette billede hører, at Fiskeørnene yngler i et område af skoven, hvor der er opsat skilte, der henstiller til, at publikum ikke bevæger sig ind i området og dermed forstyrrer yngleparret. Der er således ingen grund til at antage, at omfanget af forstyrrelser er mindre i andre dele af skoven – måske snarere tværtimod.

Vi kan således se, at der i de dele af skoven, hvor der er et særligt stort publikumstryk, kun er få eller ingen ynglende rovfugle tilbage. Det gælder fx det forholdsvist store område fra P-pladsen ved Enghavehus til Store Grib Sø, hvor der tidligere fandtes en del rovfuglereder med Musvåge, Duehøg og Hvepsevåge. De er stort set ikke aktive længere.

En anden indikator på forstyrrelsernes betydning er fuglenes ynglesucces. Hvor mange unger får de på vingerne? En analyse af Fiskeørnenes ynglesucces viser, at der er en forskel på, hvor mange gange Fiskeørnene får tre udfløjne unger i et kuld pr. yngleår (år med par ved reder med æg/unger) i henholdsvis offentlig og privat skov. Fiskeørnene fik således tre udfløjne unger pr. yngleår i 40,6 % af yngleårene i privat skov, mens det kun er i 6,5 % af yngleårene i offentlig skov, hvilket er signifikant. Når ynglesuccesen ser ud til at være større i privat skov end i offentlig skov, er det nærliggende at antage, at forskellen skyldes adgangsforholdene og reglerne for ophold i henholdsvis privat og offentlig skov, hvor der i sidstnævnte er fri fladefærdsel hele døgnet i modsætning til i private skove (Kilde: Ekberg, L. og P. Ekberg: Forstyrrelser og konsekvenser for rovfugle i Nordsjælland. Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 117. årgang, nr. 3, 2023). Så forstyrrelserne må antages at have en negativ indflydelse på ynglefuglene og ikke mindst på forstyrrelsesfølsomme arter som rovfuglene.

Det er, jf. faktaboks 2 nedenfor, ikke tilladt at lave egne bålsteder og lejrpladser i Grib Skov. Så på samme måde som med de ikke lovlige mountainbike-aktiviteter, er der tale om forstyrrelser, der i hvert fald i et vist omfang ville kunne undgås, og hvor det således vil være en gevinst for naturen, hvis Naturstyrelsen prioriterede at informere om de gældende regler og skride ind over for de ulovlige aktiviteter.

Figur 3 Bål-og lejrpladser, Grib Skov 2023. Foto: Henrik Høigaard, Per Ekberg.

Faktaboks 2. Regler for bål og teltning i skovene.

- Det er ikke tilladt at tænde bål eller benytte andre åbne ildsteder.
- Det er ikke tilladt at opstille telte og lign.

Kilde: §§ 26 og 28 i Bekendtgørelse nr. 852 af 27. juni 2016 om offentlighedens adgang til at færdes og opholde sig i naturen.

Dog gælder i Grib Skov følgende undtagelser herfra:

- Teltning og overnatning er tilladt på de primitive overnatningspladser, shelters og lejrpladser, som Naturstyrelsen har etableret.
- Bål er tilladt på de af Naturstyrelsen etablerede bålpladser.

Kilde: <https://naturstyrelsen.dk/naturoplevelser/aktiviteter>.

Resultat for året 2023

Nedenstående tal fra 2023 er lagt ind på DOFbasen under IBA-tællinger og bearbejdede ynglefugle for lokaliteten.

EU Natura 2000, Bilag 1 arter i 2023.

Plettet Rørvagtel: 0-0 yp. (0-0)

Ingen observationer af denne art i år. Medtages her, fordi det er en af udpegningsarterne.

Fra 2004- 2023 er Plettet rørvagtel hørt synge på følgende lokaliteter:

April 2004: Stenholt Mølleeng

Juni 2005: Solbjerg Eng sø

April 2008: Strødam Eng sø

April 2011: Strødam Eng sø

Fiskeørn: 2-2 yp. (3-3)

I 2023 har vi haft to ynglepar i Grib Skov, og begge par har været i de kendte reder.

Det var dog kun parret i Vandmosen, som lykkedes med at få unger på vingerne, hvorimod det andet par, som yngler sporadisk i et andet område af skoven, lagde æg og fodrede små unger, men desværre af uransagelige grunde ikke fik ungerne på vingerne. Det er anden gang dette par har haft unger, hvor ungerne er forsvundet i opvækstperioden, i 2021 en uge før de var flyvefærdige, i 2023 få uger gamle.

Fiskeørneparret i Vandmosen har i år fået hele 3 unger på vingerne, hvilket kun er sket en gang før, nemlig i 2019. Parret har siden 2011 fået i alt 18 unger på vingerne.

At parret lykkedes med at udruge alle tre æg og dernæst med at få alle på vingerne er en succeshistorie, da der har været mange odds imod. Dels har der været mange forstyrrelser af andre Fiskeørne, som har overfløjet territoriet og sågar er landet på reden, hvilket er en stor provokation for parret, dels er der dokumenteret en mår på vej op til reden, hvilket blev forhindret af hunnen, som angreb måren. Herudover har der været et par angreb af Natugle, som også gør krav på territoriet. Disse helt naturlige forstyrrelser er spændende at følge, men de er en trussel for Fiskeørnernes ynglesucces. Det er dog naturens orden, som vi ikke skal blande os i.

Til gengæld burde vi kunne gøre noget ved de menneskelige forstyrrelser, hvor personer færdes i Fiskeørnernes territorie, hvilket får Fiskeørnene til at forlade reden og nogle gange territoriet helt. Det er helt unødvendige forstyrrelser, som kan få stor betydning for ynglesuccessen.

Via webcam er det gang på gang dokumenteret, at hvis en eller flere personer kommer nærmere end ca. 250 m til reden, så forlader Fiskeørnene reden af frygt. Det betyder, at æg og/eller unger herved er ubeskyttede (æg er sårbare, når de ikke kontinuerligt bliver ruget og æg/unger er sårbare overfor prædation af rovdyr og andre rovfugle/kragefugle, når en voksen fugl ikke forsvarer dem på reden). Jo længere tid en sådan hændelse står på, jo større risiko er der for æg og unger.

I 2023 har vi registreret mange menneskelige forstyrrelser, hvor personer er kommet for tæt på reden og af de mere alvorlige kan nævnes:

22-04-2023, kl. ca. 13:30-18:30: Mennesker kan høres via webkamera, snak og råben. Hunnen flyver fra reden med advarselskald og forsøger indimellem at komme tilbage, men er skræmt og flyver igen. En Facebookbruger tager i skoven og får nogle unge, der havde slået lejr, til at pakke sammen og forlade området. Naturstyrelsen kom også til stede.

09-05-2023, kl. 14, var der ingen Fiskeørn på reden. Ca. tre kvarter senere dukkede hannen op. Dens adfærd kunne tyde på, at der igen havde været forstyrrelse. Skovrideren blev derfor kontaktet, og han var derude og hjalp et par ud, der havde slået bivuak op ved reden.

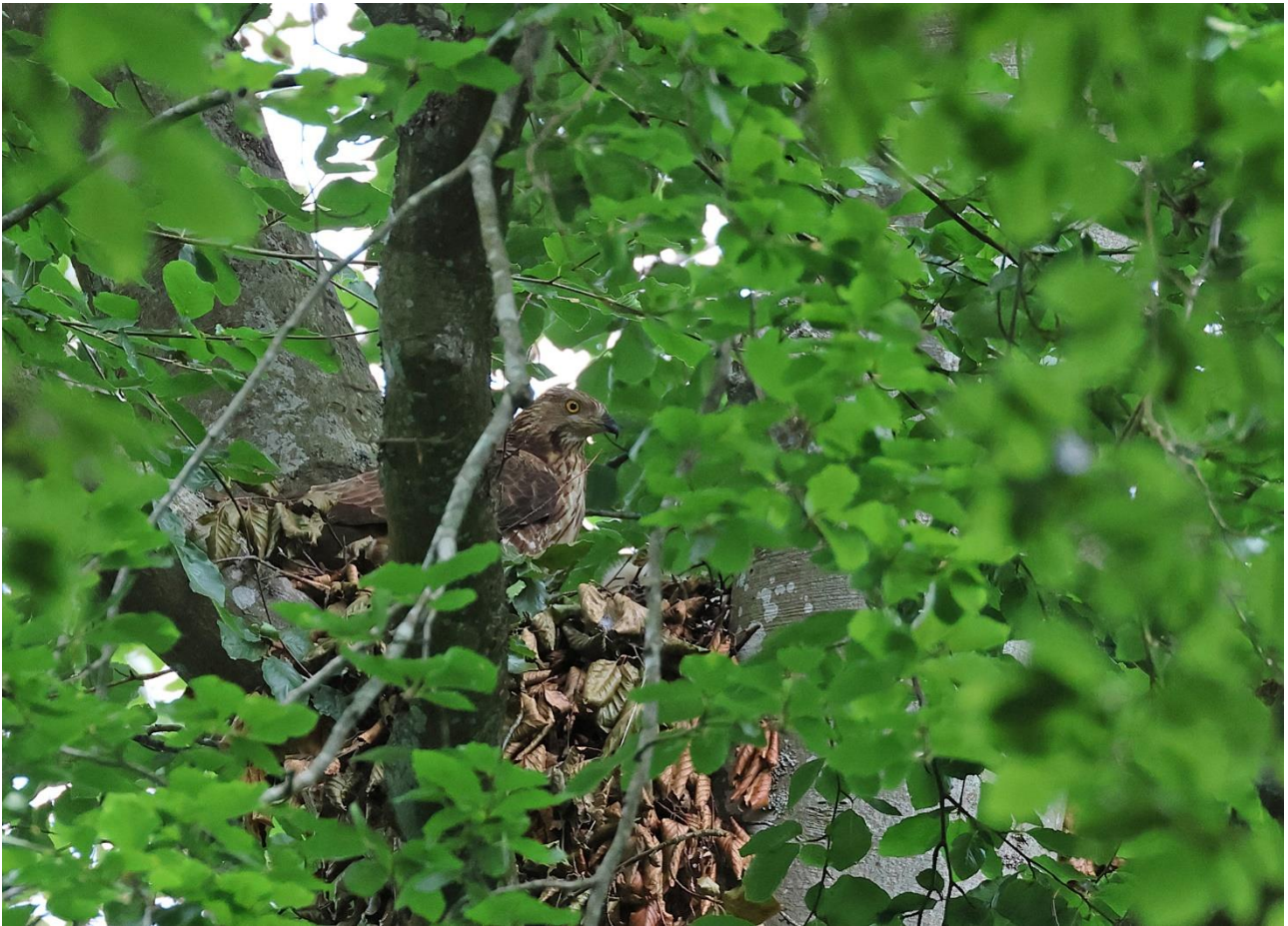
18-07-2023, kl. 21:05-21:25: Hunnen advarede og fløj væk. Mindst syv personer kørte på knallert frem og tilbage over Vandmosen indenfor henstillingsskiltene, som de ikke kunne have undgået at se.

Sidste år beskrev vi, hvordan Naturstyrelsen har ændret beskyttelsen af Fiskeørn i Grib Skov fra et forbud mod at færdes i et afgrænset område omkring reden til i de sidste år kun at henstille til ikke at færdes i det pågældende område. Denne praksis har vi tidligere klaget over og har forsøgt at få aktindsigt i beslutningsprocessen hos den centrale Naturstyrelse uden resultat.

Det gjorde, at vi var 3 ornitologer fra Dansk Ornitologisk Forening (to af os redekoordinatører for hhv. Fiskeørn og Havørn) og en biolog fra Danmarks Naturfredningsforening Hillerød, der klagede til Miljøstyrelsen over Naturstyrelsens afgørelse og dermed mulige overtrædelse af beskyttelsesbestemmelser vedrørende nødvendig sikring mod forstyrrelse omkring reder af Fiskeørn (og Havørn) i de to Natura 2000-planer for henholdsvis Grib Skov og Arresø/Nejede Vesterskov. I svaret på klagen skriver Miljøstyrelsen, at de ikke efter loven har kompetence til at vurdere, om Naturstyrelsens forvaltning i de pågældende områder lever op til målene i Natura 2000-planerne. Men de beder dog Naturstyrelsen om at genoverveje sagen om adgangsregler for Fiskeørn.

På den baggrund er der forhåbning om, at forbuddet mod færdsel i Fiskeørnens redeområde bliver genetableret.

Fiskeørn er kritisk truet på den danske rødliste, er en EU Bilag 1 art, og forekomsten i Grib Skov gør, at den er på udpegningsgrundlaget i Natura 2000 område Grib Skov. Herudover er reden placeret i det område, som nu er udpeget til Naturnationalpark.

Figur 4 Hvæpsevåge på rede med små dununger, Grib Skov 2023. Foto: Per Ekberg.

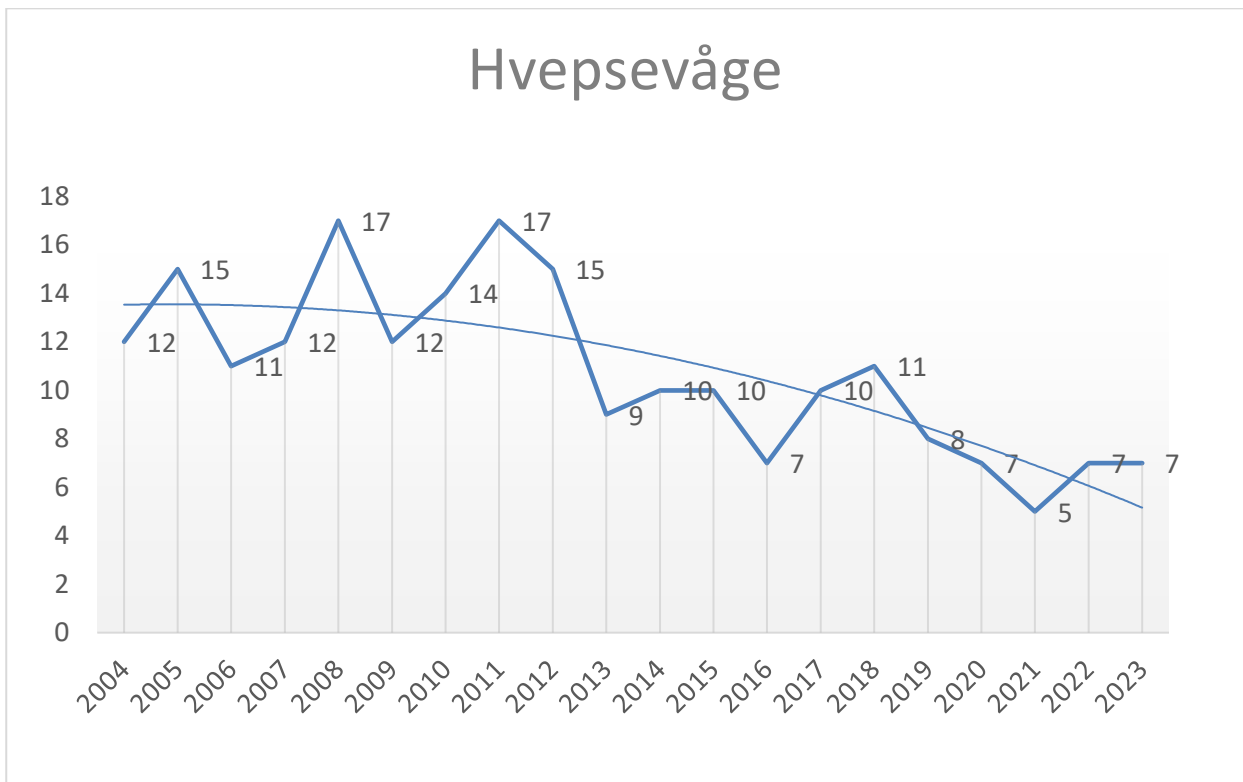
Hvæpsevåge: 7-9 yp. (7-9)

I år er det lykkedes at registrere 5 beboede hvæpsevågereder. I tre af rederne har der været 2 flyvefærdige unger. I to reder er ynglen mislykkedes. Det meget våde vejr i juli/august kunne være årsagen ved den ene rede. Ved den anden, som var placeret tæt på en sti i et befærdet område, kunne det være publikumsforstyrrelse, som var årsagen til, at det mislykkedes. Ved de to sidste par er redden ikke fundet, men hvæpsevåger er set flyve til området flere gange med hvæpsekager.

Desuden har der været hvæpsevåger i to andre områder, og her kunne der være mulige ynglepar.

Hvæpsevågen er en svær og tidskrævende art at registrere, så når vi gerne vil undersøge yngleforløb, forstyrrelser, fødevalg/ tilgang om muligt, er det derfor nødvendigt at bruge tid på at finde rederne. Vi vil gerne have overblik over, hvorfor hvæpsevågen siden 2011 er gået meget tilbage i Grib Skov.

Er det fødemangel, publikumsforstyrrelser, manglende yngletræer, eller andre forhold, som spiller ind?

Figur 5 Bestandsudvikling hos Hæpsevåge 2004-2023

Rørhøg: 1-1 yp. (1-1)

Et par ved Strødam Engsø. Parret har ikke haft ynglesucces, da der ikke er konstateret unger i området.

Havørn: 2-2 yp. (1-1)

Sidste års rede blev benyttet igen i år. Parret begyndte at ruge omkring d. 6. marts, og ørneparret fik to unger på vingerne.

Dette par har nu ynglet 8 år i Grib Skov og 7 år i samme rede. I alle årene er der kommet unge/unger på vingerne, i alt mindst 12 unger.

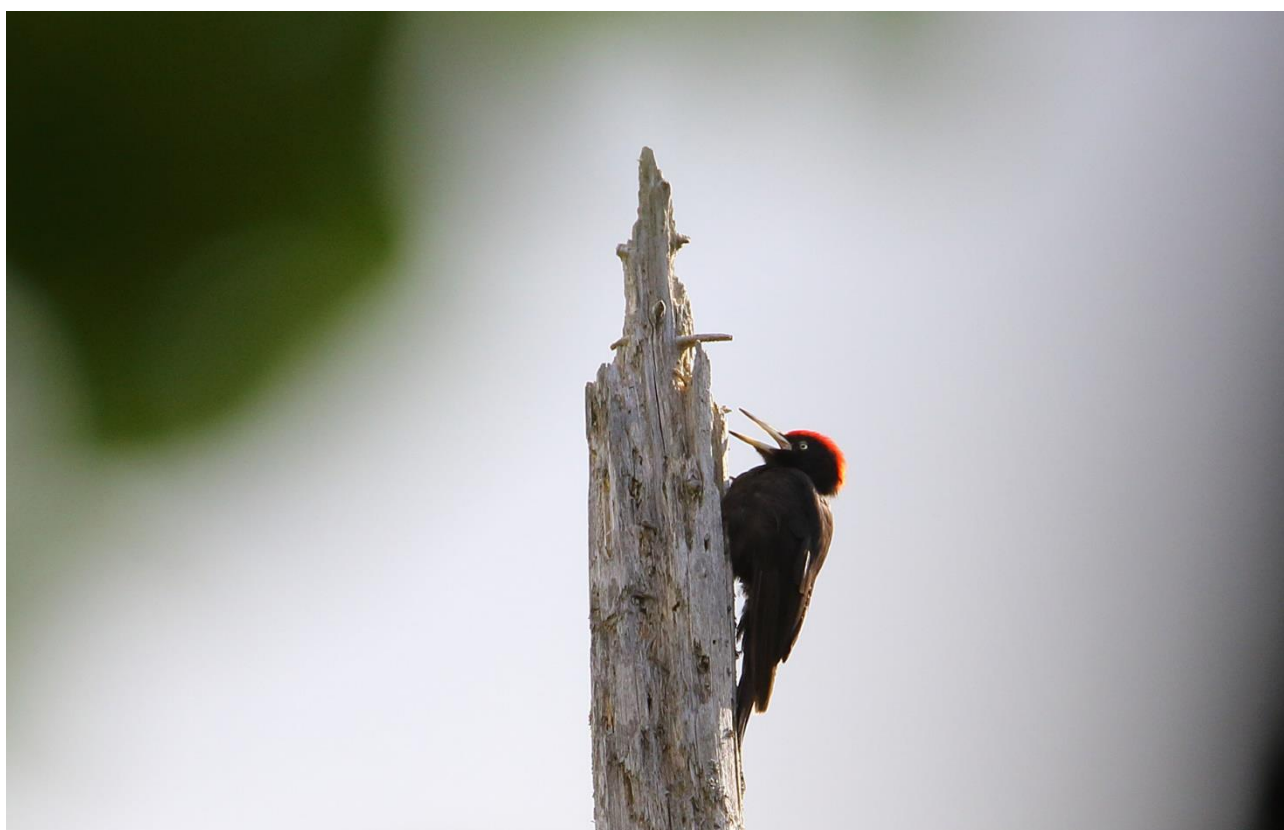
I år er der kommet endnu et ynglepar i skoven. Det nye par har ligesom det første par valgt at bygge rede i en Rødgran, og har også fået 2 unger på vingerne.

Der er igennem forår og sommer observeret et tredje par havørne, der har forsøgt at slå sig ned og finde et ynglested i den sydlige og midterste del af skoven, men reden er foreløbig ikke fundet.

Rød Glente: 2-4 yp. (5-5)

Som i 2022 er kun lykkedes at finde et enkelt par med rede i år. Parret fik to unger på vingerne. De har ynglet i samme område siden 2020, hvor de har brugt henholdsvis en musvåge- og hvepsevågerede.

Derudover er der set et par med udfløjne unger i et andet område. I den nordlige del af skoven er et til to par jævnligt set i hele yngletiden, men reder er ikke fundet. En mulighed er, at de yngler i en lille skovlund udenfor Grib Skov.

Figur 6 Kaldende Sortspætte i død granstub, Grib Skov 2023. Foto: Per Ekberg

Sortspætte: 10-12 yp. (9-10)

Der blev i år fundet 10 sikre ynglepar. For alle parrene gælder, at reden blev fundet, og at yngleforløbet blev fulgt. Herudover blev der i løbet af yngleperioden observeret Sortspætte i yderligere to områder i skoven. Disse fugle udviste imidlertid ikke typisk yngleadfærd, og der blev ikke fundet reder eller set udfløjne unger. De er derfor alene registreret som mulige ynglepar. Det vil sige, at det i ynglesæsonen 2023 i alt blev til 10 sikre og to mulige ynglepar. Dermed ses bestanden af Sortspætte i Grib Skov efter nogle år med et faldende antal ynglepar at være tilbage på niveauet for perioden 2013-2020, hvor antallet af ynglepar lå stabilt på 10.

Seks af yngleparrene fik tilsammen minimum 17 unger på vingerne, heraf seks hanner og otte hunner. Det første kuld fløj ud den 21. maj, mens det sidste kuld først forlod reden den 29. maj. Medandatoen for start på æglægningen var i år den 9. april, hvilket var to dage tidligere end sidste år.

For de resterende fire par mislykkedes yngleforsøget. Det vil sige, at 40 % af yngleparrene ikke fik ynglesucces. I 2019 var det tilsvarende tal 20 %. I 2020 25 %, i 2021 42 % og i 2022 33 %. Der ses

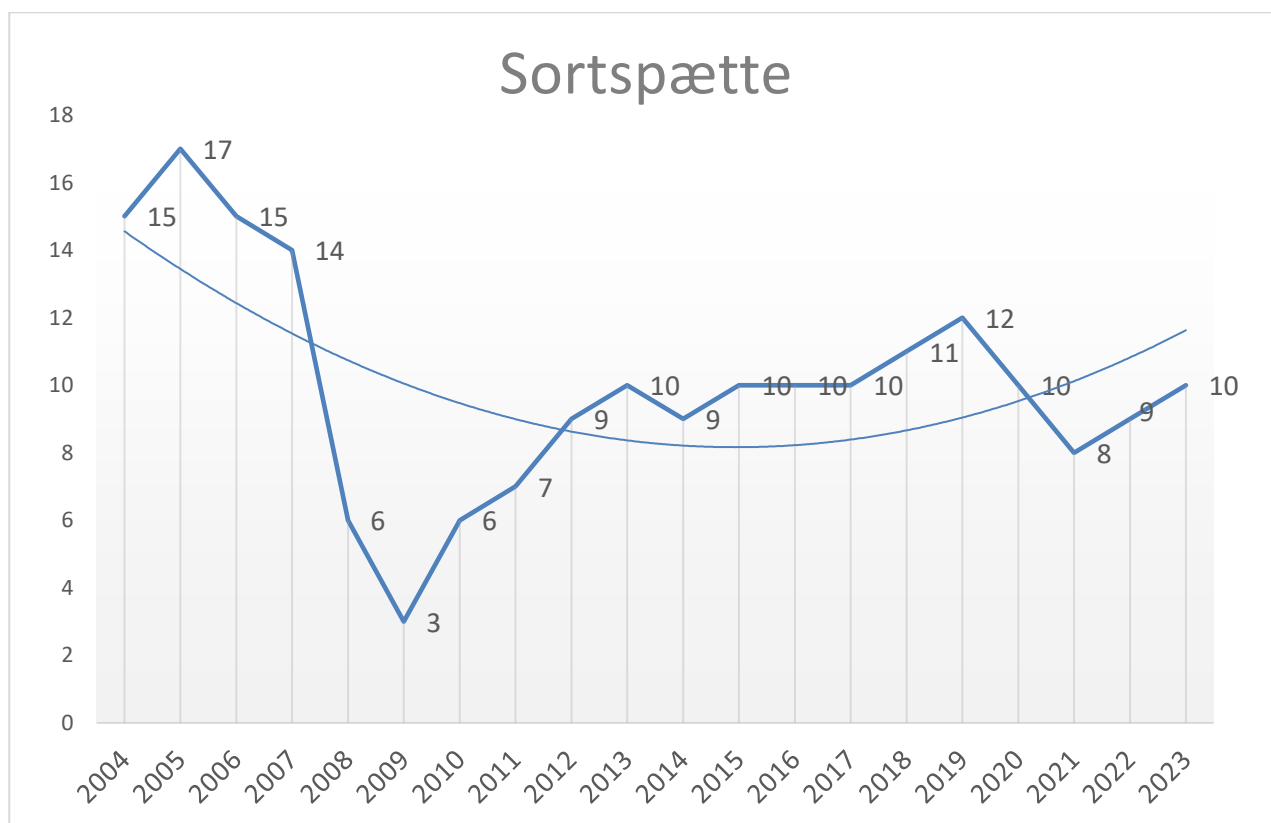
således en tendens til, at andelen af mislykkede yngleforsøg har været stigende i denne femårsperiode. Det er ikke muligt med sikkerhed at angive årsagerne til denne stigning, men der er utvivlsomt flere faktorer, der gør sig gældende. I såvel 2021 som 2022 var det vores vurdering, at forstyrrelser som følge af skovning nær rederne i yngletiden kunne være årsagen til flere mislykkede yngleforsøg. I 2023 var der imidlertid ikke noget, der pegede på, at forstyrrelser skulle være årsagen. I stedet kan der på baggrund af vores observationer peges på to andre mulige forklaringer.

For det første prædation. Et stort antal fjer fra en plukket Sortspætte blev således fundet i et sortspætteterritorium samtidig med, at hunnen i områdets ynglepar forsvandt. Ved en anden rede blev hunnen set flyve søgende og kaldende rundt i et par dage uden, at hannen blev set. Herefter forsvandt hunnen fra redeområdet. Her kunne prædation også være en mulig forklaring.

For det andet infertilitet. Et par sortspætter (måske det samme) mislykkedes med at yngle i et sortspætteterritorium i 2020, 2021 og 2023. Parret lå i hvert af årene meget længe på æg uden, at disse klækkede. Derefter forlod de redeområdet – først hunnen og efter noget tid også hannen. Denne adfærd kunne tyde på, at en af fuglene var infertil.

For så vidt angår det sidste af de fire par, som det i 2023 ikke lykkedes at få ynglesucces, har vi desværre ingen observationer, der kan pege i retning af en mulig forklaring.

Med hensyn til valg af redetræer ynglede seks par i bøgetræer, heraf to par i døde bøge, to par i døde asketræer, et par i en død rødæl og endelig et par i en død rødgran. Syv ud af de 10 par udmejslede nye reder.

Figur 7 Bestandsudvikling hos Sortspætte 2004-2023

Isfugl: 0-3 yp. (2-3)

Det ser ud til, at Isfuglen er gået meget tilbage de seneste år i hele Grib Skov-området. Ingen ynglesucces er konstateret. Der var formentligt et ynglepar i den sydlige del af Esum sø og et par ved Strødam Eng sø. Inde i skoven så vi ikke Isfugl i år.

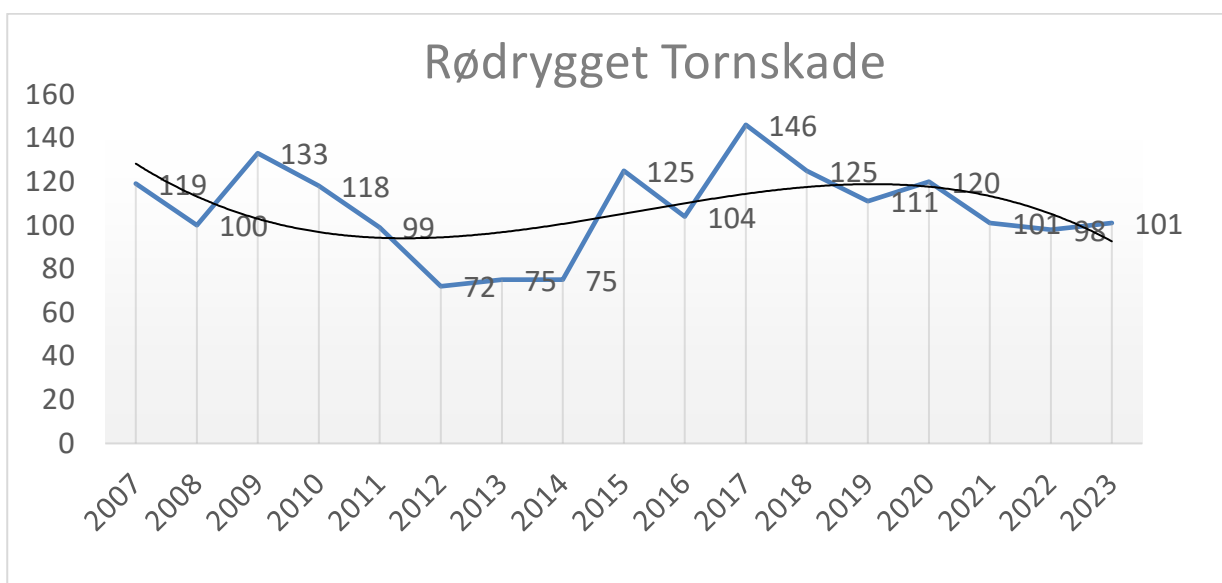
Rødrygget Tornskade: 101 -103 yp. (98-101)

Den massive ankomst til skoven indtraf som vanligt i månedsskiftet maj/juni. Bestanden har haft fin ynglesucces med en gennemsnitlig ungeproduktion.

De sidste 3 år har bestanden ligget på omkring 100 par, men er generelt faldende siden 2015. Vores observationer gennem årene viser, at tilgroningen af rydninger går stadig hurtigere, og at vegetationen bliver højere og tættere end tidligere, formentlig på grund af mere luftbåret kvælstof kombineret med mildere klima. Derudover er grundvandsstanden faldet med mere end 5 meter siden 1970'erne, hvilket på trods af lukkede dræn gør moseområderne mere tørre, og dermed øges tilgroningen yderligere, hvilket er til ugunst for tornskaderne. I 14 områder i skoven går der heste og kvæg for at holde vegetationen nede. I de områder yngler eller har der ynglet tornskader. Vi kan konstatere, at i de områder, hvor der foregår afgræsning med heste, mindskes antallet af tornskader, eller de forsvinder helt. De steder, hvor der går kvæg, ser det bedre ud for tornskaderne, og i et af disse områder er tornskaderne gået meget frem fra 2 par til 6 par.

Hvad der er årsagen til denne tilbagegang for tornskaden i afgræssede områder - især med heste - er svært at sige. Der burde stadigvæk være redemuligheder, og insekter burde der også være. Hvis hestene får ormekur, kan det være kritisk for insekter at overleve i disse områder. Måske skulle der foretages nogle undersøgelser af dette?

Arten har i stedet i vidt omfang profiteret af de renafrifter af nåletræsområder, som løbende er gennemført i Grib Skov. Med indførelsen af urørt skov ophører renafrifter som følge af kommerciel hugst, og på sigt vil øvrige renafrifter mv. også ophøre. Fremtiden for tornskaden tegner sig noget usikker, med mindre tilgroningen af lysningerne bremses. En pleje med efterfølgende ekstensiv helårsgræsning i dele af skoven kunne være en af måderne til at opnå dette og dermed fastholde den store og tætte bestand af tornskader.

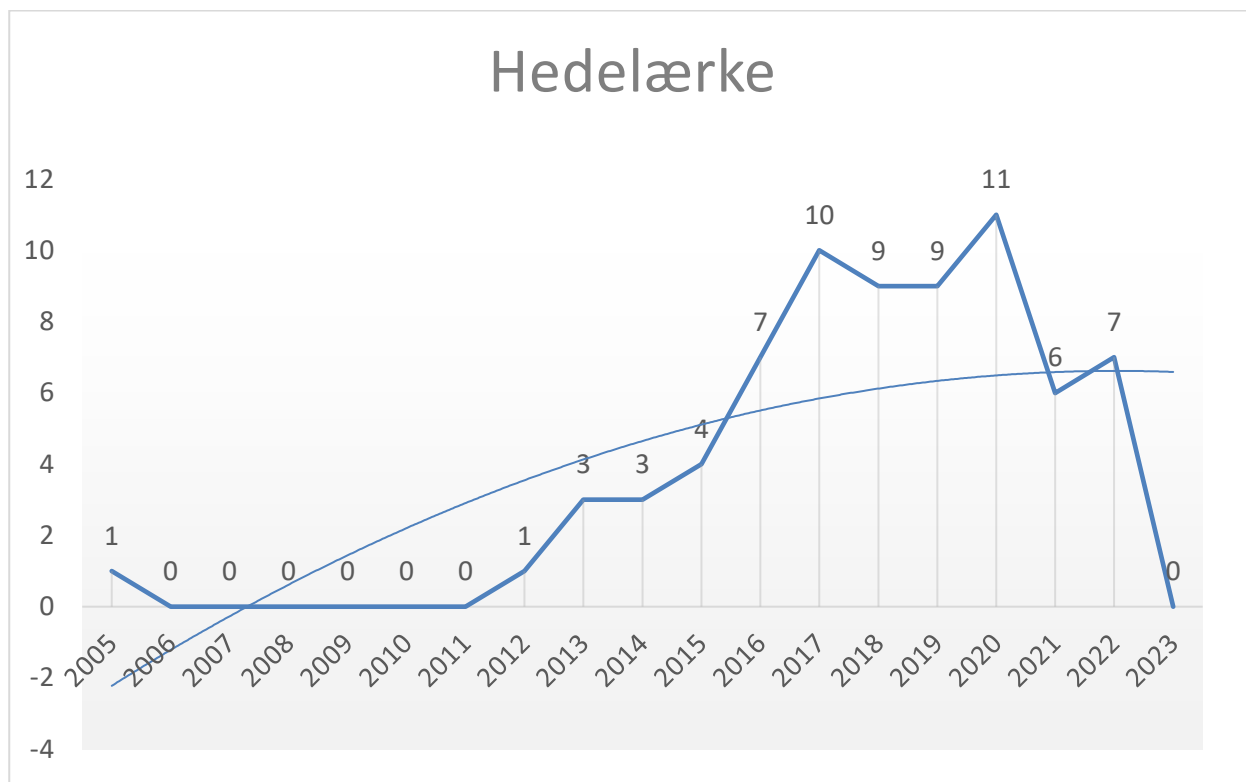
Figur 8 Bestandsudvikling hos Rødrygget Tornskade 2007-2023

Hedelærke: 0-2 yp. (7-7)

Hedelærken har været fast ynglefugl i skoven siden 2012 og toppede i 2020 med 11 par. Siden er det gået tilbage på grund af tilgroning af de tørre lysåbne områder med og uden afgræsning.

I år er den ikke med sikkerhed registreret ynglende i skoven. Kun på den bedste lokalitet for arten er der set og hørt fugle i en kort periode i starten af sæsonen, derefter er de formentlig forsvundet.

Den helt store udfordring for Hedelærken, og i øvrigt generelt for en del andre fuglearter, er således at forhindre tilgroning af de mange rydninger i skoven.

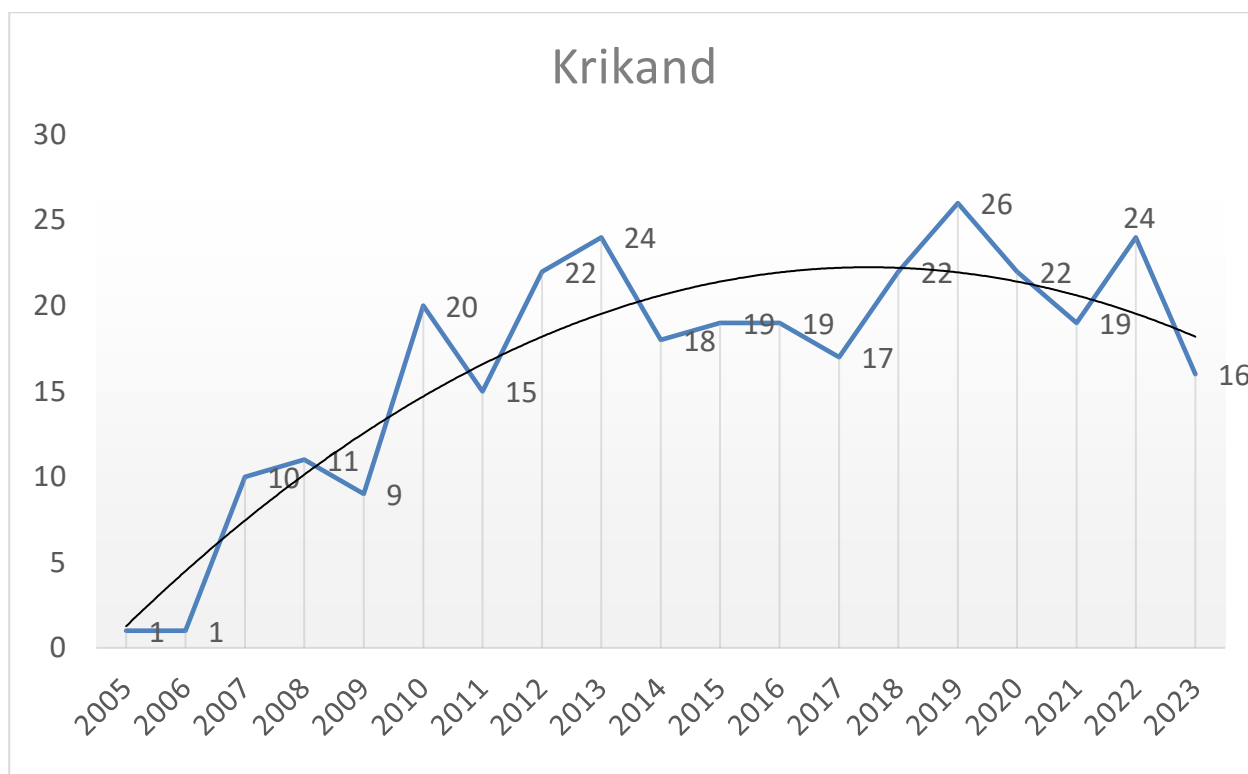

Figur 9 Bestandsudvikling hos Hedelærke 2005-2023

Fokusarter

Krikand: 16-20 yp. (24-28)

Bestanden er noget faldende i år, hvilket kan skyldes det tørre forår især maj, samt generelt mindre vand i skovens vådområder og dermed mere tilgroning. Registreringsniveauet har været det samme som tidligere år.

Figur 10 Bestandsudvikling hos Krikand 2004-2023

Huldue: 129-145 yp. (142-155)

Bestanden er stadig stabil trods et tilsyneladende mindre fald i bestanden.

Den yngler i de ældre løvskovsområder, især hvor der også er gamle sortspættehuller.

Vibe: 12-14 yp. (10-13)

Den lille bestand holder stadigvæk skansen ved Solbjerg- og Strødam Engsø, hvorimod den inde i skovmoserne har det svært, fordi moseområderne efter genopretning gror for hurtigt til på grund af for lidt vand og for meget kvælstof. Kragefugle, ræv og mink er et problem for viberne ved engsøerne. Inde i skoven er det mest ravnene, der er et problem.

Solbjerg Engsø: 2 par

Strødam Engsø: 3-4 par

Smørljungsmose: 3 par

Sandskredssøen: 2 par

Odderdamsenge: 1 par

Stenholt Møllekrog: 0-1 par

Esrum Møllegård: 1 par.

Dobbeltbekkasin: 3-5 yp. (2-3)

Den meget lille bestand holder stand også i år. Som med en del andre arter, så er det for lidt vand, tilgroning og manglende og/eller forkert afgræsning af områderne, som er problemet.

Nu er det kun på 2-3 lokaliteter, den er tilbage.

Odderdams enge: 2 ynglepar

Stenholt Mølleeng: 1-2 ynglepar – også her er den i tilbagegang

Strødam Reservat: 0-1 ynglepar

Smørljungs Mose: Forsvundet

Brændemose: Forsvundet

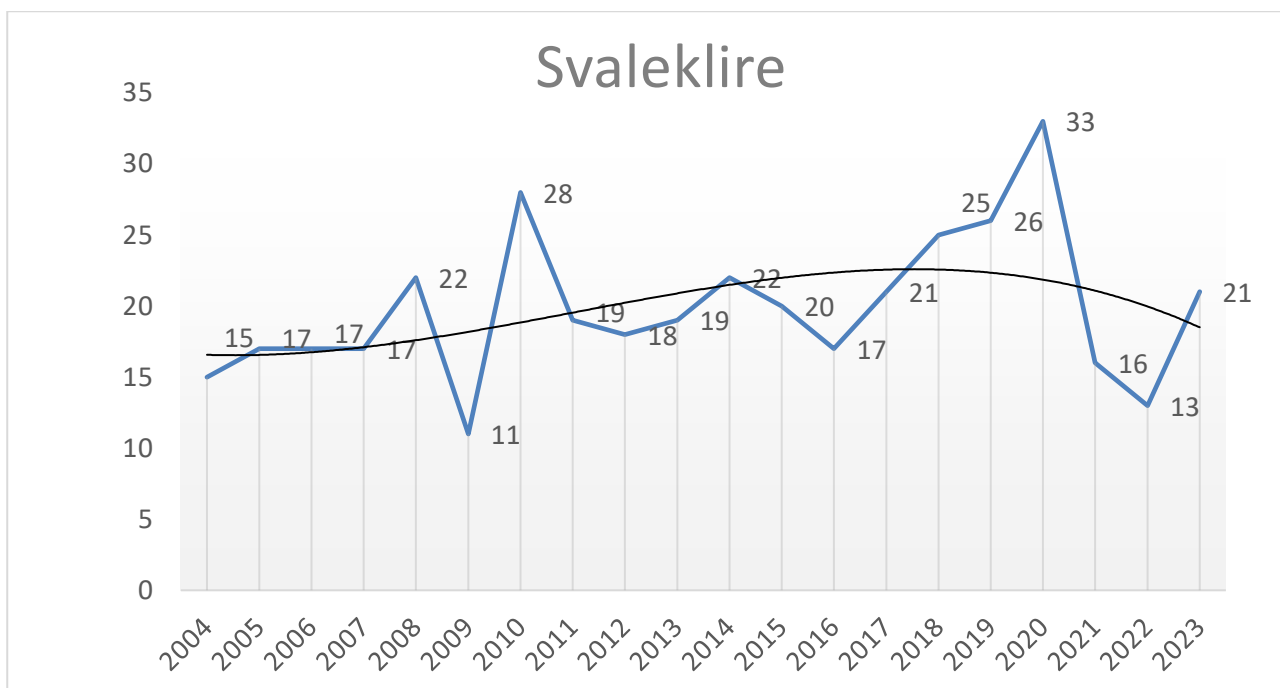
Sandskredssø: Forsvundet

Storkevadssletten: Forsvundet.

Svaleklire: 21-24 yp. (13-17)

Bestanden af Svaleklire blev i år lige over gennemsnittet og dermed meget bedre end sidste år, hvor en massiv forårs- og sommerskovning satte sine spor og blev et af de dårligste yngleår for Svaleklire siden 2009. Den tørre maj og juni påvirkede ynglesuccesen negativt for de af skovens fugle, der er afhængig af vådområder, og det gjorde sig også gældende for Svalekliren. Flere fugle med unger forsvandt fra skovmoserne. Det skyldes dels publikumsforstyrrelse og dels den tørre maj og juni.

Det er de gode "gammelkendte" fugtige områder, hvor der i mange år har været Svaleklire, som stadig opfylder denne skovvadfugls krav til yngleområde. I de nye områder, hvor der bliver lukket dræn og bliver dannet nye moser, indfinder svalekliren sig ikke lige med det samme. Der går således år før, de indtager nye moser, og flere af de nye moser er tilsyneladende ikke attraktive for Svalekliren.

Figur 11 Bestandsudvikling hos Svaleklire 2004-2023

Spurvehøg: 6-8 yp. (5-8)

Bestanden synes stabil de seneste år.

Det er stadig i skovkanterne omkring byerne, Hillerød, Nødebo, Kagerup og Gadevang, at Spurvehøgen slår sig ned og yngler, men den blev også fundet et par steder inde i skoven.

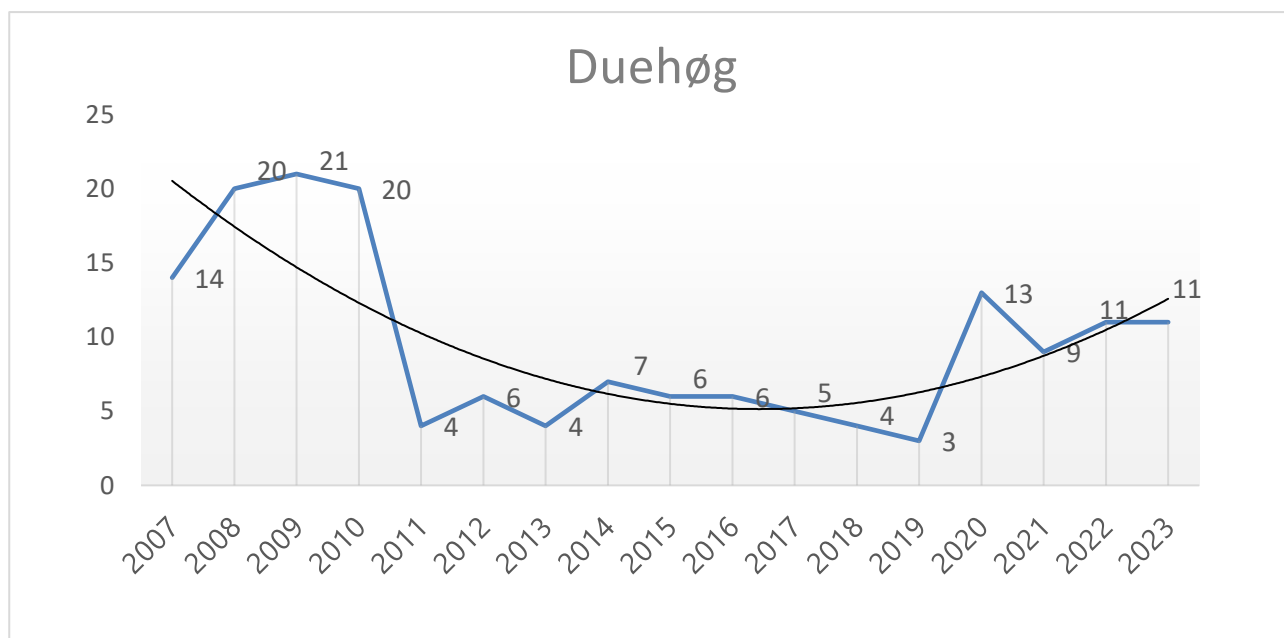
Duehøg: 11-11 yp. (11-11)

Bestanden var helt på samme niveau som sidste år. Selv om de seneste år har vist støt fremgang, så er det stadig en halvering af bestanden fra den toppede i 2009.

Igen i februar/marts 2023 blev alle de tidligere 22 duehøgeterritorier i skoven meget omhyggeligt tjekket, og ved 11 af dem blev der konstateret Duehøg.

9 af parrene fik tilsammen minimum 21 unger på vingerne.

Ved de sidste to reder var der meget aktive duehøge ved reden i marts, men det mislykkedes med ynglen, og parrene syntes umiddelbart at være væk fra området. Det er tankevækkende, at det netop er ved de reder, hvor der er meget publikum og MTB-kørsel tæt på rederne.

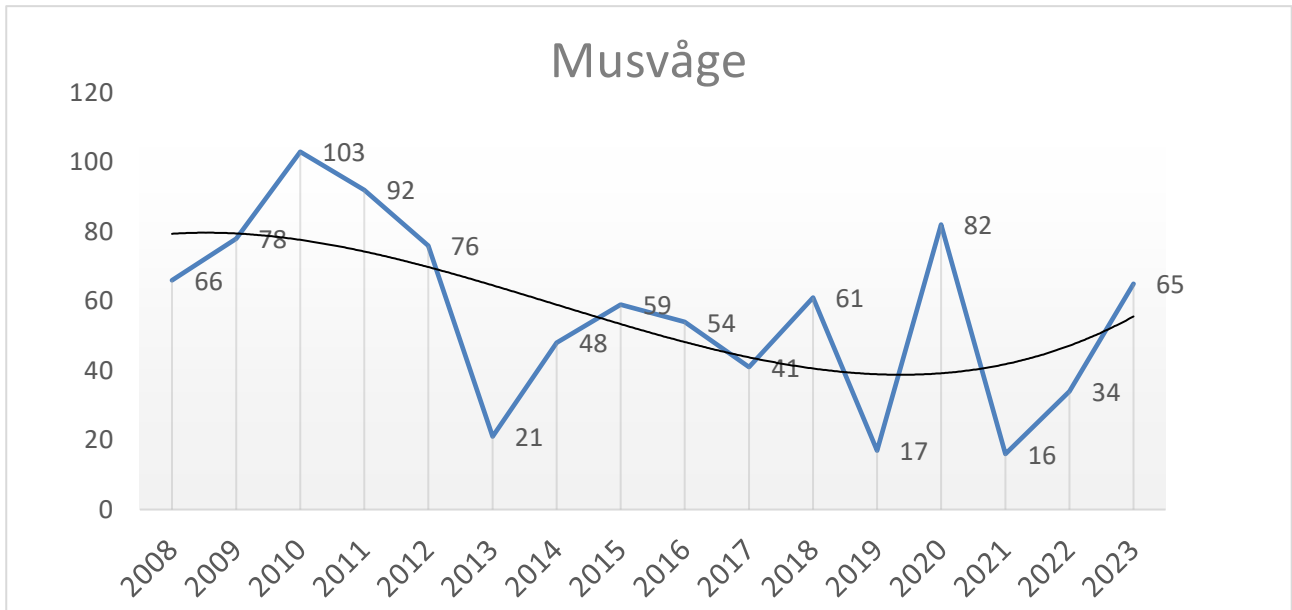

Figur 12 Bestandsudvikling hos Duehøg 2007-2023

Musvåge: 65-78 yp. (34-44)

Det var et forholdsvis godt oldenår i 2022 med efterfølgende en del gnavere, og derved var 2023 også et godt år for Musvågens ynglesucces i skoven uden dog tilnærmelsesvis at blive et rekordår. Alle de tidligere kendte reder blev også i år tjekket for ynglefugle. I 62 reder har der været ynglesucces. I 18 af rederne var der 3 unger. I 38 reder var der 2 unger og i 6 reder 1 unge, og hos et mindre antal par var der ikke ynglesucces. De områder af skoven, hvor publikumstrykket er størst, er der få eller ingen ynglende musvåger eller andre rovfugle tilbage. Et eksempel er et forholdsvis stort område fra P-pladsen ved Enghavehus til Store Gribssø, hvor der tidligere fandtes en del rovfuglereder, som Musvåge, Duehøg og Hvepsevåge. De er stort set ikke aktive mere.

Områder, hvor publikumstrykket er noget mindre, er rovfuglebestandene tættere.

Figur 13 Bestandsudvikling hos Musvåge 2008-2023

Figur 14 Vendehalspar i duetsang ved yngleplads, maj 2023 Grib Skov. Foto Per Ekberg

Vendehals: 8-10 yp. (7-8).

Endnu et meget fint år for Vendehals i skoven. Efter det rekordhøje antal ynglepar i 2022 (7 sikre/sandsynlige og 1 muligt) blev der i 2023 fundet seks par med rede eller udfløjne unger, og

alle disse sikre ynglepar fik unger på vingerne. Udflyvningen foregik omkring den 3. juli. Det vil sige 2-3 dage tidligere end sidste år.

Der var dog en markant undtagelse, idet det ene par mislykkedes med første yngleforsøg, men i juni gjorde et nyt forsøg, der lykkedes. Mindst 6 unger blev observeret, og den sidste unge fløj ud fra reden den 30. juli. Det er den seneste registrerede udflyvning i Grib Skov. De par, hvor reden blev fundet, ynglede alle i gamle Stor flagspætte-huller i døde rødgran. Derudover blev der registreret yderligere to sandsynlige og to mulige par. Dermed blev 2023 det bedste år, siden registreringerne startede i 2004.

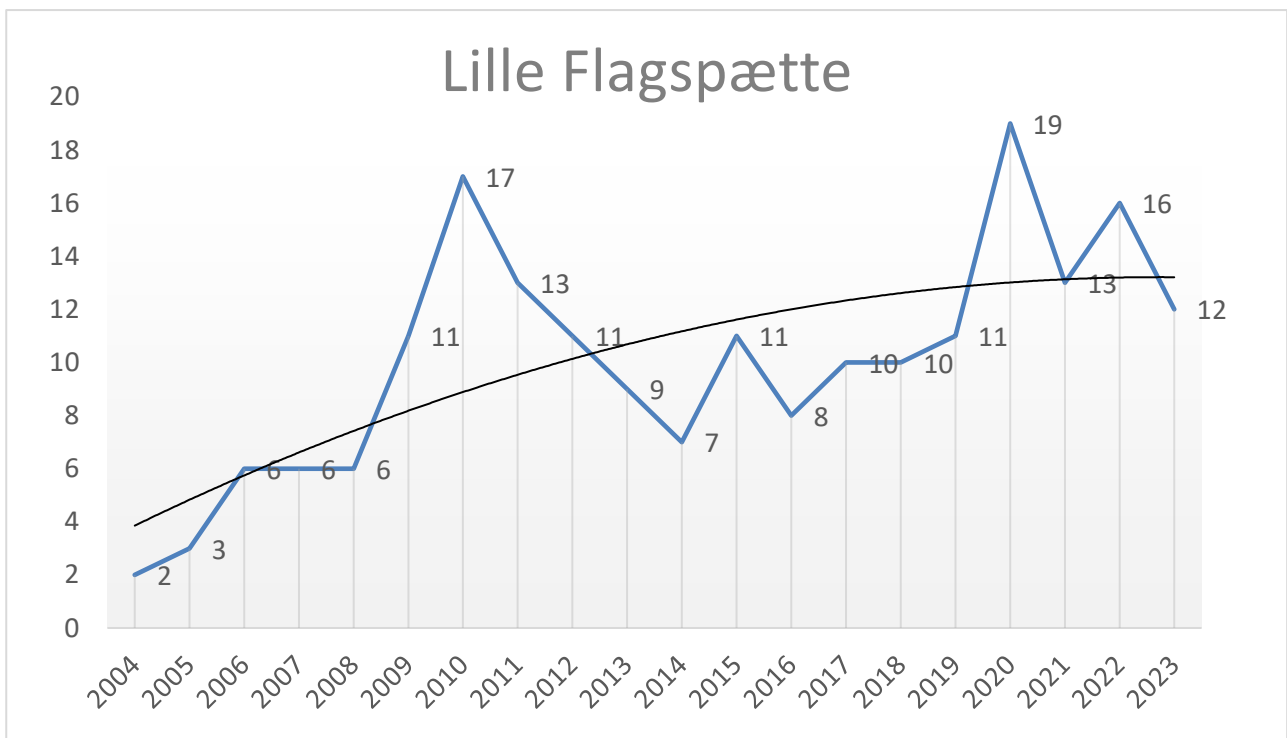
Figur 15 Nyudfløjen Vendehalsunge i Rødgran, Grib Skov 2023. Foto: Per Ekberg

Lille Flagspætte: 12-14 yp. (16-19)

Der er ikke brugt så meget tid på Lille Flagspætte i år, som vi kunne ønske, men en del par er dog blevet registreret jævnt fordelt i hele skoven. Der er ikke fundet så mange reder som tidligere år, men derimod er der i flere områder registreret forældrefugle med udflyjne unger. Stadigvæk er de fleste ynglepar i de klassiske skovsumpe med Rødel, Birk og Hvidel. Men i de senere år er den også fundet i rødgranområder med overvægt af døde træer og med fugtighed i skovbunden.

Figur 16 Lille Flagspætte fouragerer i Rødgran. Foto: Per Ekberg

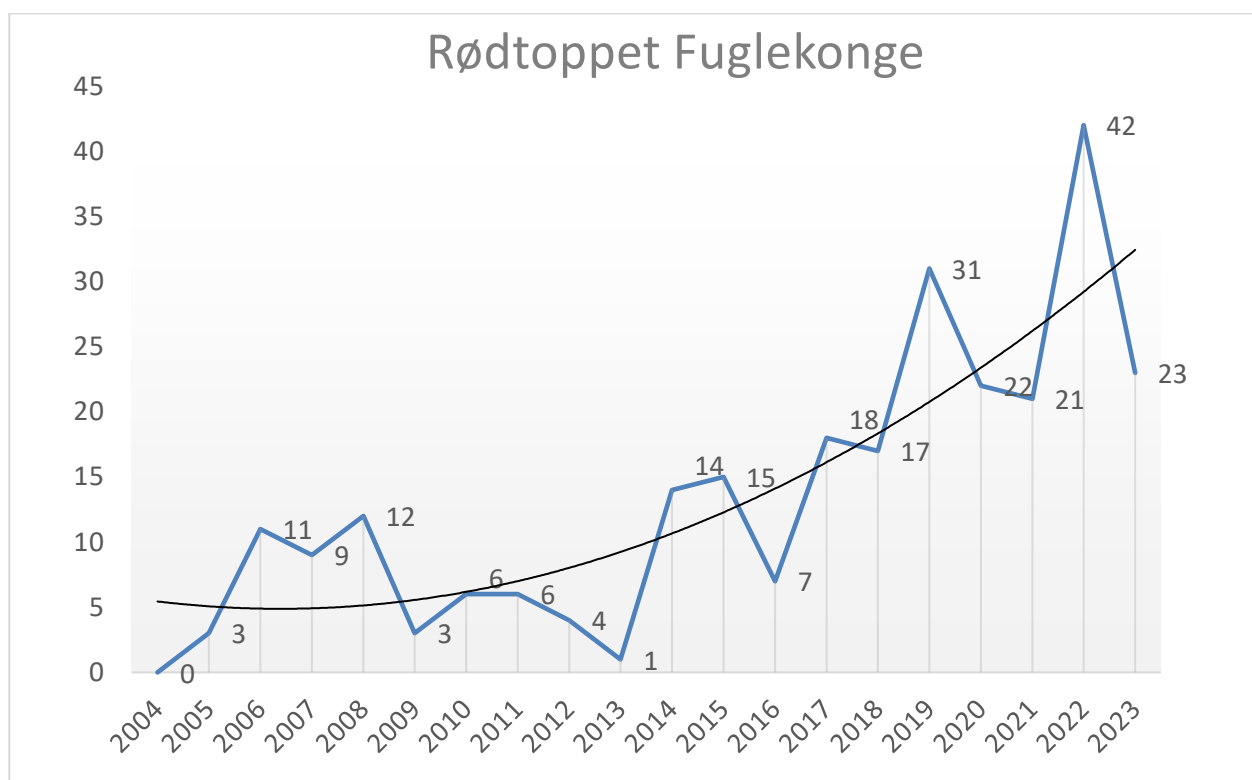
Figur 17 Bestandsudvikling hos Lille Flagspætte 2004-2023

Rødtoppet Fuglekonge: 23-28 yp. (42-52)

Der blev registreret 23 syngende fugle. Alle fugle blev hørt syngende eller blev observeret flere gange på samme lokalitet. Herudover blev der hørt 5 syngende fugle en gang på 5 lokaliteter. De er ikke medtaget som sikre/sandsynlige ynglepar.

2 par er observeret med udflyjende unger. Artens typiske ynglebiotop er nåleskov. Den findes ofte i traditionel tæt rødgran-produktionsskov.

Antallet af ynglepar i 2023 er næsten en halvering i forhold til 2022. Det er en markant tilbagegang og skyldes nok flere ting, bl.a. en meget kold marts, hvor den første trækbølge af denne art, der normalt ankommer til skoven sydfra, næsten udeblev. En anden medvirkende årsag til årets tilbagegang er fjernelse og udtynding af en del rødgran, som er artens hovedbiotop.

Figur 18 Bestandsudvikling hos Rødtoppet Fuglekonge 2004-2023

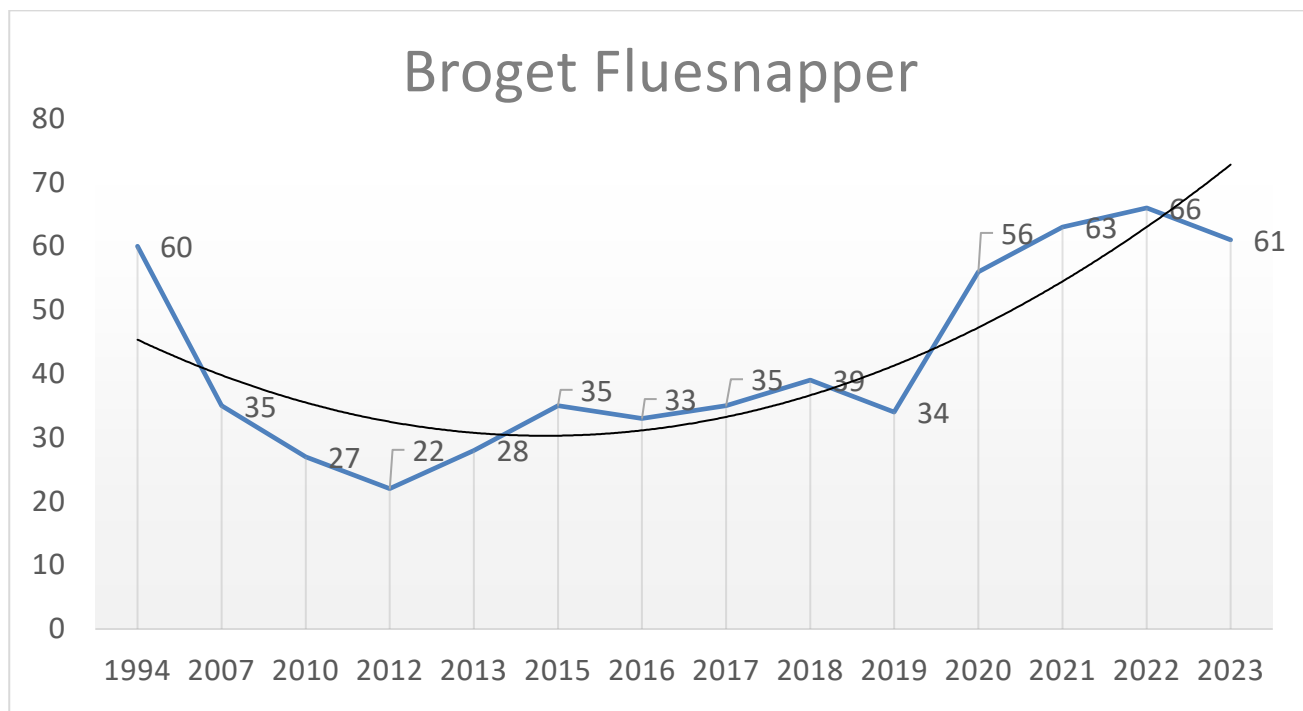
Korttået Træløber: 29-40 yp. (29-35)

De fleste par findes stadig langs østsiden af Grib Skov ud mod Esum Sø, men der er fortsat spredning til hele skoven. Således findes den helt mod vest, helt mod syd og helt mod nord og med absolut færrest fugle i den næringsfattige midterste del af skoven. Det ser ikke ud til, at Korttået Træløber udkonkurrerer Træløber, da sidstnævnte stadig er udbredt i store dele af skoven.

Broget Fluesnapper: 61-65 yp. (66-66)

Måske et lille fald i bestanden i år, men ellers har bestanden været stabil siden 2020.

Det foretrukne sted for ynglende fluesnapperer er fugtige områder med elletræer og meget stående dødt ved, men den findes også i områder med rødgran med meget stående dødt ved med spættehuller. Ellers yngler den i opsatte redekasser i moseområder samt i lysåbne områder.

Figur 19 Bestandsudvikling hos Broget Fluesnapper 1994-2023

Figur 20 Broget Fluesnapper han i Rødgran-område, Grib Skov 2023. Foto: Per Ekberg

Registreringer af andre udvalgte ynglefugle

Grågå: 54-70 yp. (62-78)

Der var igen i år en mindre tilbagegang. Strødam og Solbjerg engsøer huser stadig de fleste ynglende grågæs. Men en del yngler også inde i skoven i træer, og selv i meget små fugtige moser er de fundet ynglende.

Igen i år blev der fundet mange rugende gæs i rovfuglereeder. Som noget nyt blev den også fundet rugende på jorden på tørre steder langt inde i skoven, bl.a. under et lærketræ er en Grågå fundet rugende. Mange af stederne er der langt til vådområder og enge/græsmarker, hvor der er tilstrækkeligt med føde. Derfor kan et gåsepar med helt små unger gå meget langt for at finde et egnet sted, hvor der er føde nok til ungerne.

Knarand: 8-12 yp. (12-16)

Bestanden ser ud til at være stabil og på niveau med sidste år. Den blev mest fundet ynglende i engsøerne og Stenholt Møllekrog, men den ynglede også inde i skoven i flere moser.

Lille Lappedykker: 44-50 yp. (48-55)

Yngler mange steder i skovens våde områder.

En lille tilbagegang de sidste par år skyldes nok mindre vand i de mange nye moser på grund af de seneste års tørkeperioder samt tilgroning og generel grundvandssænkning.

Gråstrubet Lappedykker: 2-2 yp. (1-1)

Med to par i år holdt den lige skansen som ynglefugl.

Stor Flagspætte: 550-650 yp. (550-650)

I 2023 var det fjerde gang, at antallet af ynglende Stor Flagspætte blev optalt i det samme tilfældigt udvalgte område af skoven på ca. 50 hektar. Der blev i 2023 optalt seks ynglepar i området, hvilket var samme antal som i 2022. Det er på baggrund af dels denne optælling, dels vores observationer af ynglende Stor Flagspætte i resten af Grib Skov vurderingen, at bestanden er stabil, og at der således også i 2023 var mellem 550 og 650 ynglepar i hele skoven.

Inden for optællingsområdet var medianafstanden mellem rederne i 2023 på 197 meter, hvilket svarer til redeafstanden i 2020 og 2021 (henholdsvis 181 og 196 meter), mens den i 2022 var 328 meter. De seks par i 2023 ynglede alle i døde nåletræer. Set over de fire år har 25 ud af 29 reder været i døde nåletræer (86 %), mens de sidste fire var i døde bøge. Stor Flagspætte er inden for optællingsområdet særligt knyttet til nåleskovsområderne, hvor den primært finder sine redetræer og den helt overvejende del af sin føde i vinterhalvåret. I de yngre og mellemaldrende løvtræskulturer er der omvendt langt mellem yngleparrene.

Ungerne fløj ud omkring den 10.-12. juni. I de seneste fire år har udflyvningsdatoen varieret mellem 4.-5. juni (2020) og 16.-17. juni (2021), så 2023 lå midt i dette interval.

Figur 21 Stor Flagspætte han fodrer unge i redehul i død Rødgran, Grib Skov 2023. Foto: Per Ekberg

Ravn: 14-16 yp. (11-14)

Ravnen blev ikke eftersøgt målrettet, men blev fundet ynglende en del steder jævnt fordelt over hele skoven. Det ser ud til, at bestanden stadig er stigende i skoven.

Gulbug: 23-30 yp. (24-30)

Det ser ud til, at Gulbug nu er en fast ynglefugl på de store rydninger/lysninger med tæt tilgroning af birk, som er dens foretrukne ynglebiotop i Grib Skov.

Fra tidligere at have været en meget fåtallig og uregelmæssig ynglefugl har den nu fundet en niche inde i skovlandskabet.

Der er flere fuglearter, som er i kraftig tilbagegang ude i det åbne landskab, men som rykker ind og finder områder i skoven, som kan erstatte biotopen fra det åbne agerland. Ud over Gulbug er det Rødrygget Tornskade, Gulspurv, og til dels Tornsanger, som har fundet en niche i skovlandskabet.

Skovsanger: 70-75 yp. (204-220)

Efter sidste års rekord blev 2023 på det jævne. Skovsangeren har altid varieret meget. I de 20 år, vi har registreret fugle i Grib Skov, har bestanden af Skovsanger således været på mellem 22-204 par.

Da det ikke skyldes de helt store forandringer i skovbiotoperne, kan den store variation i antallet skyldes dårlige forhold og negative forandringer i overvintringsområdet og/eller under trækket.

Figur 22 Syngende Skovsanger. 2023 var et gennemsnitsår for arten. Foto: Per Ekberg

Løvsanger: 160-180 yp. (130-170)

De senere års fremgang skyldes måske først og fremmest mere egnet biotop for løvsangeren (tilgroede lysninger med birkeskov). I en så stor skov som Grib Skov burde bestanden af Løvsanger være meget højere, men i de stadigvæk store, mørke, ensartede og tætte bøgeområder yngler løvsangeren ikke.

Spætmejse: 290- 310 yp. (305-325)

Bestanden synes stabil. Spætmejsens foretrukne biotop er ældre bøgeområder og anden ældre løvskov.

Stær: 15-25 yp. (17-27)

Bestanden var på samme niveau som i 2022. Der er nu kun en tredjedel af bestanden fra 2020 tilbage. Der var stadigvæk flest Stære i Stenholt Møllekrog og Stenholt Indelukke. Det er også i de områder, hvor der har været flest kreaturer og heste over en lang årrække, at der er gode fødemuligheder for Stæren. Det er også i de to områder, hvor der findes flest redekasser, som de kan yngle i. Stæren bruger dog også ofte stor flagspættes gamle huller.

Figur 23 Stær i et Stor flagspætte-hul, Grib Skov 2023. Foto: Per Ekberg

Grå Fluesnapper: 29-36 yp. (38-46)

Vi har ikke registreret så mange ynglepar som sidste år. Bestanden er formentlig lidt faldende. Det er en art, der nemt bliver overset/hørt, da sangen er meget lav og med korte skarpe lyde.

Rødstjert: 150-170 yp. (160-180)

Der synes at være en mindre nedgang i år, men ellers ser det ud til, at bestanden efter flere års fremgang har stabiliseret sig på et noget højere niveau end tidligere.

Bynkefugl: 6 yp. (4)

Den efterhånden fåtallige ynglefugl holdt stand på de faste ynglebiotoper i området. I år var der endda kommet to nye lokaliteter til, og bestanden var dermed øget med hele to par.

Stenholt Mølleeng: 1 par

Odderdamsenge: 1 par

Fruebjergvej: 1 par

Strødam Engsø: 1 par

Strødam Reservat: 1 par

Esrum Møllegård: 1 par.

Figur 24 Bynkefugl på ynglebiotop, Skovlysning, Grib Skov, 2023. Foto: Per Ekberg.

Misteldrossel: 51-60 yp. (47-58)

Bestanden har stabiliseret sig på et højere niveau end tidligere. Fremgangen skal formentlig tilskrives flere lysåbne områder med mere spredt ældre nåleskov samt mere afgræsning i skoven end tidligere, hvilket også skaber bedre fourageringsmuligheder.

Skovpiber: 65-75 yp. (71-80)

Bestanden ser ud til at være stabil de seneste år. Biotopen er stadig de lysåbne områder med lav vegetation. Men der findes også en del par i andre områder - bl.a. i ung egeskov med forholdsvis lav græsvegetation i bunden.

Kernebider: 60-80 yp. (55-75)

Bestanden er stabil og let stigende de senere år. Tallet er et minimum, da vi ikke har registreret den målrettet.

Dompap: 125-140 yp. (120-140)

Den yngler mange steder i skoven og især i nåleskov og i rydninger med opvækst af nål. Det er ikke en art, vi følger tæt, men efter mange observationer i yngletiden fra hele skoven, vurderer vi, at den formentlig stadig er i fremgang i skoven.

Tornirisk: 3-5 yp. (4-6)

Det er en fåtallig ynglefugl i skoven. Kun 3 par blev fundet i år.

Lille Korsnæb: 12-18 yp. (20-25)

Igen et år med kun få ynglepar. I år var der igen ringe koglesætning og derfor heller ikke mange Lille Korsnæb.

Grønsisken: 20-25 yp. (15-20)

Den blev ikke eftersøgt målrettet, men sås hist og her - specielt i områder med ældre nåleskov. Bestanden er forholdsvis lille.

Gulspurv: 275-300 yp. (305-330)

I 2010 ynglede omkring 420 par gulspurve i skoven. Fra 2017- 2023 har bestanden varieret fra 260-330 par. Det tyder på, at bestanden er faldet siden 2010, men de sidste 7 år har været nogenlunde stabil på et lidt lavere niveau.

Gulspurven har etableret sig på de samme lysåbne steder inde i skoven, som Rødrygget Tornskade benytter. De yngler side om side på de store og små lysåbne områder. Gulspurven yngler dog også på mere tilgroede lysninger, hvor tornskaden har opgivet.

Fåtallige ynglefugle og arter, som er iagttaget i yngletiden

Trane: 0-2 yp. (2-3) yp.

Et par med to flyvedygtige unger er i sensommeren set på marker lige udenfor skoven flere steder i den nordvestlige del af skoven. Vi har ikke med sikkerhed fundet tranen ynglende inde i skoven, men der har i hele yngleperioden opholdt sig minimum 2-3 par ved egnede områder inde i skoven.

Sortstrubet Bynkefugl: 1-2 yp

Det er første gang, at Sortstrubet Bynkefugl er fundet ynglende med sikkerhed i Grib Skov-området. På en eng har et par opholdt sig fra tidligt forår til hen på sommeren. Der er set mindst 3 udfløjne unger. Yderligere et par er set på et andet engområde, men forsvandt formentlig efter et par dages ophold.

Bjergvipstjert: 1-1 yp

I år er denne uregelmæssige ynglefugl på Sjælland fundet ynglende i Grib Skov-området, Natura 2000 området. Parret blev bl.a. set fodre unger.

Denne art er en uregelmæssig ynglefugl, som kun har ynglet i området få gange, siden vi startede registreringerne i 2004. I 2008 ynglede to par og igen i 2009 var der to par. Det næste ynglepar kom i 2020, og nu igen i 2023.